

**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

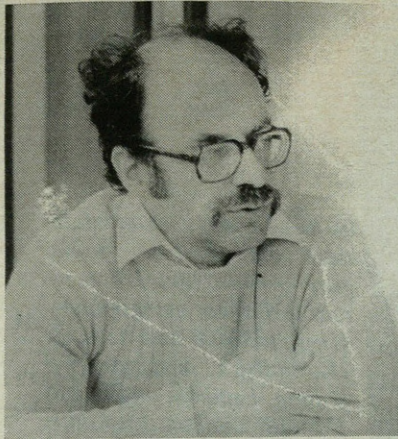
**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

Eskerrikasko!

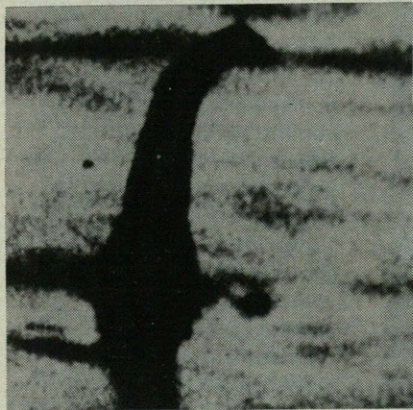

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

Bilbon Marxismoari buruz egin diren jardunaldietako partaide izan da JAMES PETRAS amerikarra. Bera-ekin hitzegin du Laura Mintegik, kapitalismoak nazioarteko mailan darabiltzuen jokaerez-eta. 4. orrialdean daukazu.

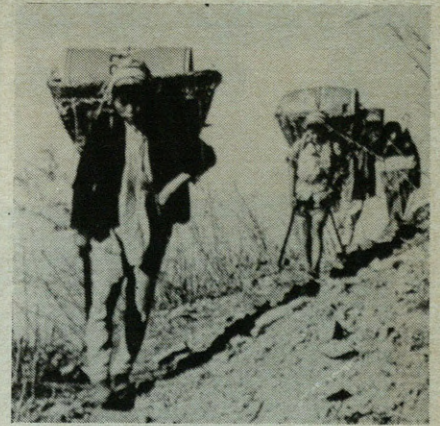

Hainbeste aipatu den munstroaz idazten dizu LIZARDUIk 12. orrialde-
detik aurrera: NESS LAKUKO SUGETZARRA. Egitazkoa al da? Baietz diosku Lizarduik, eta plaseio-saurio bat denaren frogak eskaintzen.

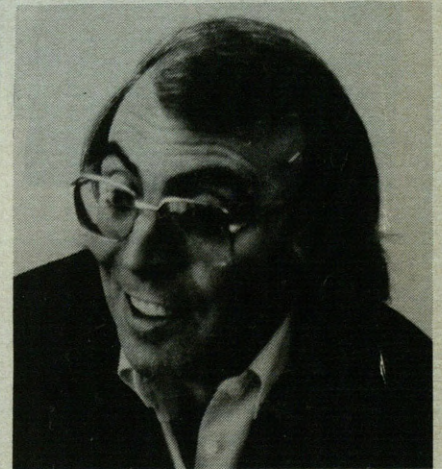
- 2.- Aste giroa.
- 4.- James Petras-ekin, kapitalismoa aztertzen. L. Mintegi.
- 8.- Seaskakoak Duboscq-en etxean.
- 11.- Herriko plaza.
- 12.- Unibertso harrigarria: Ness Lakuko Munstroa. Lizardui.
- 16.- AEKANPADA Urkiolan.
- 19.- Euskal Espedizioa Makalura. Xabier Erroekin solasean.
- 24.- Euskal Porrota. L. M. Bandres.
- 26.- Euskal Herriko Unibertsitateak 15 urte. DOSSIERRA. A. Azkargorta, J. R. Etxebarria, K. Landa, L. Mintegi.
- 34.- «Jolasean» liburuaren egilearekin. X. Etxaniz.
- 36.- Antzerkia: T.I.P. taldearen «latidos» obro. M. Antza eta E. Olasagasti.
- 38.- Jo... Adarra!
- 39.- Bertsoak.
- 40.- Azkena.

OHARRA

Aurreko astean paso eginak gauz-
kazue geure elkarreko lan honetan, eta
zuen asteroko konfidantza horrek ex-
plikazioaren bat merezi duelakoan,
hona hemen ondoren: izan ere, zenbait
arazo eta askatu ezinezko korapilo
izan ditugu (batez ere teknikoak eta
baten bat jende aldetik ere) eta hori,
hain zuzen, izan da geure zita horretan
hutssegitera bultzatu gaituen arrazoia.
Zuen barkamenak indarrik ematen
digu honelakorik berriz gerta ez dadin.

Xabier Erro eta beste zazpi euskal-
dun Himalaia mendikatean dagoen
Makalura partitzekotan dira. Bere
proiektuez, mendiaz,... mintzo zaigu
Xabier erdialdeko orrietan.

26. orrialdean hasita, dossier ga-
rrantzizko bat: Euskal Herriko Uni-
bertsitateak 15 urte. Zertan dago, nola
dabil, zein zulo ditu,... Komunitate Au-
tonomoa hartzen duen unibertsitateak.
Eta bere erretore den GOIO MON-
REALek ARGIAri esandakoak.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Zuzendari kazetaria: Koldo San Ju-
lian.

Donostiako Erredazioa: Josu Landa,
Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iña-
ki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alva-
rez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mi-
kel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpurua,
Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mi-
kel Antza, Joxe Azurmendi, Balere
Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki
Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez
Adan «Beltza», Alfontso Martinez,
Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko
Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo
San Julian, Andoni Sarriegi «Muru-
mendi», Joseba Sarrionandia, Pablo
Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Or-
mazabal, Luis Otaegi.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu,
Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

D. L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA

Virgen del Carmen, Z/G
Ramonenea, behea
DONOSTIA-12

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.
Plaza Lasala, 3. Donostia.

Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	3.000 pta.
Ipar Euskal Herria	
Beste atzerriak	4.200 pta.
Airez	6.480 pta.
Ale bakarra	90 pta.

ASTE GIROA

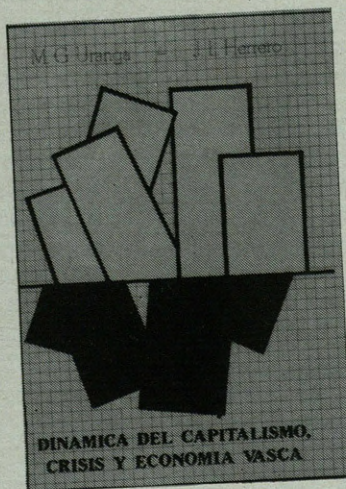

AIZU. 1983.eko maiatza.
12. zenbakia. 125 pta. 52 orri.

Sexualitateak egin ote dion txoko bat euskarari Bilboko inguru horietan edo, horrelakorik antzematen da behintzat zenbaki honetako estalkian. Ondoren editoriala dugu, eta zinez atsegina gertatu zaigula aitortu behar. Mamian sartuz, milenarismoaren teoria, Psoeren zapalketaren aurrerakada, herri hizkera Ataungo euskaraz, Espainia eta Alemaniako Karlos enperadoreak euskararenganako zuen militantzia adierazten duten kuadroa eta gertaera, euskal musulmanak, armenioen aurkako genozidioa, ETB izeneko zera hori, Lizardiren keardia norainokoa izan zen, Markinako alguazilarekin hizketan. Bada «emakume» deitu sail bat, eta 3 gauzaxo nabarmentzeko: birjinitatetz, bortxatuz gero hartu beharreko neurriak eta «12 relatos de mujer» li-

buruaren aurkezpena. Euskal nobelagintzaren ahuleriaz, burdin gizonarekin, kafeak, tabakoak eta anfetaminek ikasteko balio ote duten, osasun etxea Euskadin, garauak kentzeko bide bat, irakurleen oharrak, osasuna eta askatasuna, geminis zeinuaren azterketa, etxerako ideiatxoak, euskaldunak bale arrantzan eta besteren bat.

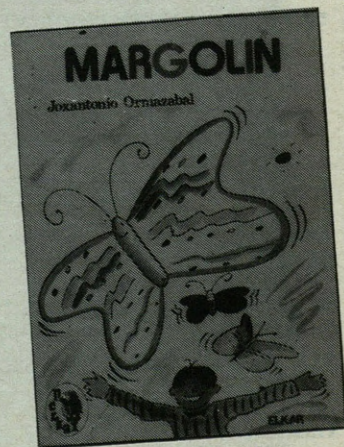
Orain aste batzu Aizuren kalitate exkaxaz ari baginen, gauzak zeharo alderantziz doazela argi ikusi dugu, eta bestela erosi Aizu. Maketazioa ere zenbait artikulutan txukundu ote den... Zenbaki hau behintzat mundiala atera zai-zue!

M.G. URANGA - J.L. HERRERO. DINAMICA DEL CAPITALISMO. CRISIS Y ECONOMIA VASCA. 1.000 pta. 244 orri.

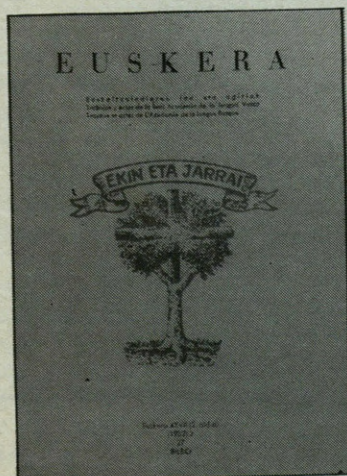
Ekonomiaz arduratzen direnentzat liburu praktiko eta interesgarri bat kalera-

tu da. Ez dugu ekonomiaz tutik ere ulertzen, baina gure orritan liburu honentzat txoko bat egingo dugu. Hiru mailatan aztertzen du ekonomia: nazioarteko mailan, Espainia mailan eta Euskadi mailan. Euskadiri buruzkoa 20 bat orritan ematen zaigu. Baina lanik zabalena kapitalismoari buruzkoa da. Bertan pilaketa extentsiboa eta intentsiboa, teknologia eta kapitala, Espainiako pilaketa intentsiboa eta estruktura aldaketak, ekonomiazko larrialdiaren arrazoiak, Espainiako gizarte erakuntzako kontradikzioen ernalketa, nazioartean larrialdiaren lehenen manifestazioak eta kapitalismoak duen intentsitatea. Bigarren zatian elektronika, petrokimika eta kapitalaren internazionalizaketa. Euskadiri dagokionez ekonomiazko larrialdia eta ikerketa saila. Elektronika eta petrokimikari buruzko aipamenik ere bai.

JOXANTONIO ORMAZABAL. MARGOLIN.
Perkax saila 4. ELKAR.
225 pta. 63 orri.

Perkax saileko 3. ipuina azaldu genizuen lehengo astean, eta honetan 4.a dakargu. Tximeletetan doa auzia. Ipuin hau Parisen kale gorrian bizi zen agure zarpail bati entzun ziola diotsagu idazleak. 6 tximeleta baketsu basoan bizi dira elkarrekin, baina egunerokotasunaren eguneroak aspertzen ditu eta bidai luzea egitea erabakitzen dute. Abiatzen dira poz-pezik baina lorategi batean dandenean kukuak oker jotzen dio bati eta mutiko batek harrapatu egiten du sei hauetako politena. Gainerantzeko guztiak ipuinean daukazue, hau hasera besterik ez da eta. Penagarria da ipuin hau zuribeltzean izatea, auzi guztiaren pindarrari putz egiten diona margotasuna baita. Marrazkiak Jon Zabaletarenak dira. Gurekiko, agertzen den agureak eskaintzen dituen aukerak laburregi jaso ditu idazleak.

agureak ipuinean parte handiagoa har lezakeela iruditu zaigu, baina hau ez da gure eritzia besterik.

EUSKERA XXVII. 1982
2. BILBO. Euskaltzaindia. 2.000 pta. 318 orri.

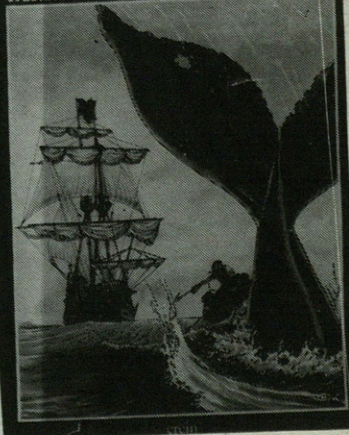
«Euskera» ko azken zenbaki honetan usmatu ondoren, euskarari buruzko gaien nondik-norakoak gutxi gora behera ezagutzeko «Euskera» aldizkaria ezinbestekoa dela argi gelditu zaigu oso. Lan asko dakar, eta hauek azalduko dizkizuegu: Lope ifarraldeko idazlearen omenaldia dela eta Uhart, Villasante, Laffite, Akesolo eta oztibartarraren lantxoak. Bizenta Antonia Mogelen bigarren mendeurrena dela eta Villanteren sarreratxoa eta Altzibarren azterketa. Emakumeari buruz Azkoitian egindako mahainguruko txostenak Esnal, Barriola (bina hauek), Urretabizkaia eta Azkarateren eskuetik. Morvay-ek euskal aditzaz eta Oroz Arizkunek Xiberuko «elge» hitzaz. Xabier Kintanaren lumatik kargu, bilera leku eta merkatalgo izendegia. Batzarre agiriak direla eta, San Martin euskaltzaina Goitiaren esaldiez, Laffite Guillaume-z, Goenaga nominalizaioaz eta Azkarate zehargaldereez. Dialektologian Ondarra dugu Garesko euskarari buruz eta hiztegiari gagozkiola, Azpiroz Nafarroako hiztegiak eta Krutwig kultur hitzen orthographiaz. Bestalde ere beti bezala «Berriak» saila, «Hilberriak» saila, euskaltzainen helbideak eta Euskaltzaindiaren egoitzetako helbideak.

JUSTIN HIRIART

Itsas gorritan

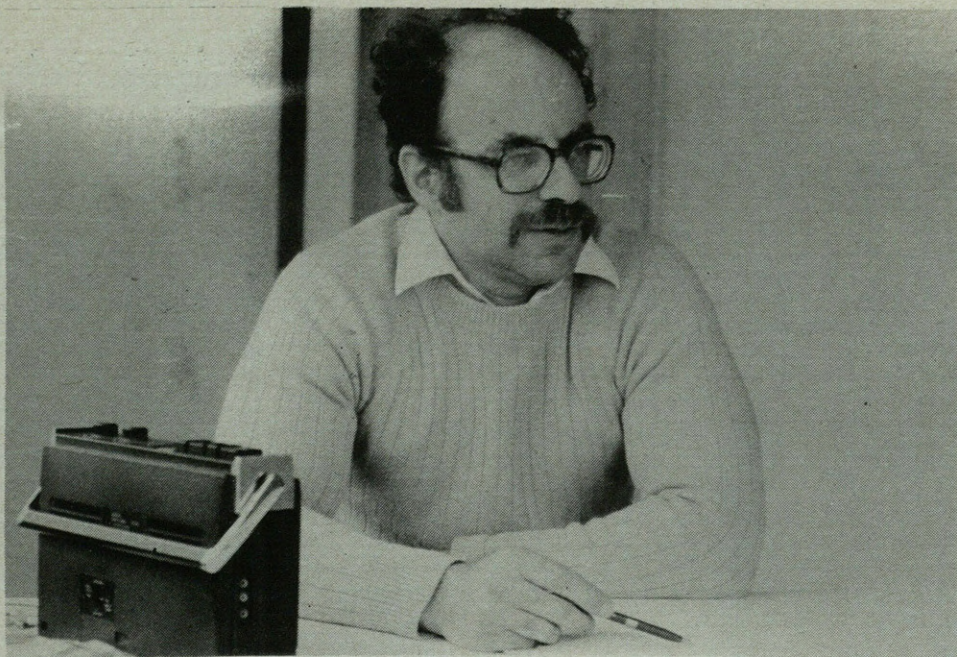
Fructuoso

Harriet

JUSTIN HIRIART.
Gioia: Muro. Marrazkiak:
Fructuoso. Erein. 450 pta.
48 orri.

Txikitari eta zenbait hel-dutasunaren ondoren hainbeste gustatzen zitzaizkion Kapitan Trueno eta horien antzeko abenturak eta bizikizunak dakartza komik eder eta landu honek. Marrazkiak espainolezko edo edozein erdaratako komikitakoak bezain onak dituzue, eta gertakizunak ordukoak bezain irrikazkoak. Balea bila doaz euskaldun batzu San Lorenzo estuariora eta han ingeles batzurekin gorabehera gorriak jasaten dituzte balearen haragiaren lapurketa dela eta. Ondoren inditar batzu ere nahasten dira, izugarritzko triskantzak gertatu eta euskaldunak ondamu bila abiatzen dira. Komikiak merezi du, eta hasi eta buka irakurtzen da ia ohargabea. Noski horrelakoetan gizona eta indartsua gainera protagonista nagusi eta bakar, emakumearentzat beste lan xumeagoak utziz, halere komiki honetan ez da bat ere emakumerik agertzen.

JAMES PETRAS: KAPITALAK ESTATUEN MUGA NAZIONALAK HAUSTEN DITU

Zuetariko gehienek dakizuenek, Leioako INFORMAZIO ZIENTZIEN FAKULTATEAK, Apirila eta Maiatzean zehar marxismoaz hitzaldi saio batzu antolatu zituen. Honela, munduan ezagunak diren hainbat pentsalari eta teoriko, Bilbo eta Donsotiako hirietatik pasatu dira. Ernest Mandel heuren artean.

Hitzaldi saio hauei amaiera emateko New York Estatuaren Unibertsitatetik JAMES PETRAS etorri zaigu.

Deitura grekoaz eta irribarre zabalaz, odol mediterraniarra duen gizon dialektiko honek Unibertsitateko Soziologi Sailean dihardu. Gehien landu duen gaia «Marxismoa eta Hirugarren Mundua» izan da, baina prozesu guzti honetan USAk izan duen eragina kontutan harturik beti.

Udal liburutegian eman zuen hitzaldiaz gain, Leioako Kanpus-eko zenbait irakaslerekin mintegi bat egin zuen. Hauek izan ziren mintegian eztabaidatutako gaiak.

ARGIA.— Gero eta txikiago den mundu hau bi bloke ekonomikotan banaturik dago, heuratariko bat kapitalista. Baina nola sartu zen kapitalismoa hirugarren munduko nazioetan, eta zenolako eragina du kapitalak estatutau hauetan?

JAMES PETRAS.— Poulantzas eta Milibanden artean eman zen debategian, eztabaida ospetsua, erabilitako kontzeptuak anakronikoak zirela ikusten da, heuren eztabaidetan joan

kuak bultzatzeko mugimendu zabalak eman zela; kapitala sartzen has zedin ekintza guzti hauek beharrezkotzat hartu ziren; kapitala ez doa nazio probreetara, baizik eta kontrol soziala, merkatu handiak eta errekurtsio estrategikoak eskeintzen dituzten nazioetara.

Dena den, estabilitate politikoa, estatu inperialistak ere bai, beraren laguntza militarrekin, bete dezake.

A.— Kapitala nazio probreetan ez

«Kapitala ez doa nazio probreetara, baizik eta kontrol soziala, merkatu haundiak eta errekurtsio estrategikoak eskaintzen dituzten nazioetara».

den mendeko estatuaz mintzatzen baitziren. Estatuaren arazo edo ekintzaz nazioarteko mailan hitz egiten dutenean, inprobisatutako deskripzioa dagite edo kasurik hoberenean, estatuaren barneko funtzioak kanpo arloetara trasaldutzen dituzte.

Nire eritziz, pentsamolde hauek gaingiditu egin behar dira. Arazoa da estatua bere orokortasunean ulertzea, inperialismoaren helburua, ipar-ameriketakoarena behinik behin, estatuaren funtzionamenduan sartzea baita.

Inperialismoa ez dugu soilik fenomeno ekonomikoa, hau da, kapitalaren fluxua eta multinazionalen hedapena. Honek, berez, ez ditu kapitalaren funtzioideak azaltzen: zergatik ematen den lurralde edo garai batean eta ez bestetan, nola birproduzitzen den bere baitan, etab. Kapitala funtzionatzeko baldintzen azalpen zehatzik ez dago.

Gerra ostean, kapitalaren nazioarteko egintza gehienak, maila handiko estatal dinamizazio baten ondoren ematen ziren, hots, estatuak munduan zehar egindako inbertsioak, estatu, milizia eta instituzioen sorpen eta finantziaketa...

Kapitalak berak ez zituen sortu inbertitzen zueneko estatu hoiek. Egink zeuden aurretik. Gerraren ondoren Hirugarren Munduan desestabilitate handia zegoen: nazio askatasunerako borrokak, mugimendu eta arazo sozialak, iraultza sozialista... Kapitala honelako mundu problematikoa eta kaotikoa batetan sartzea ulergaitza zen. Zer jazo zen orduan? Estatuaren aldetik, kapital merkatuak eta finantziatarako nazioarteko ban-

diagoa du, eta ideologikoak beste biek gonbaraturik guttienezkoa.

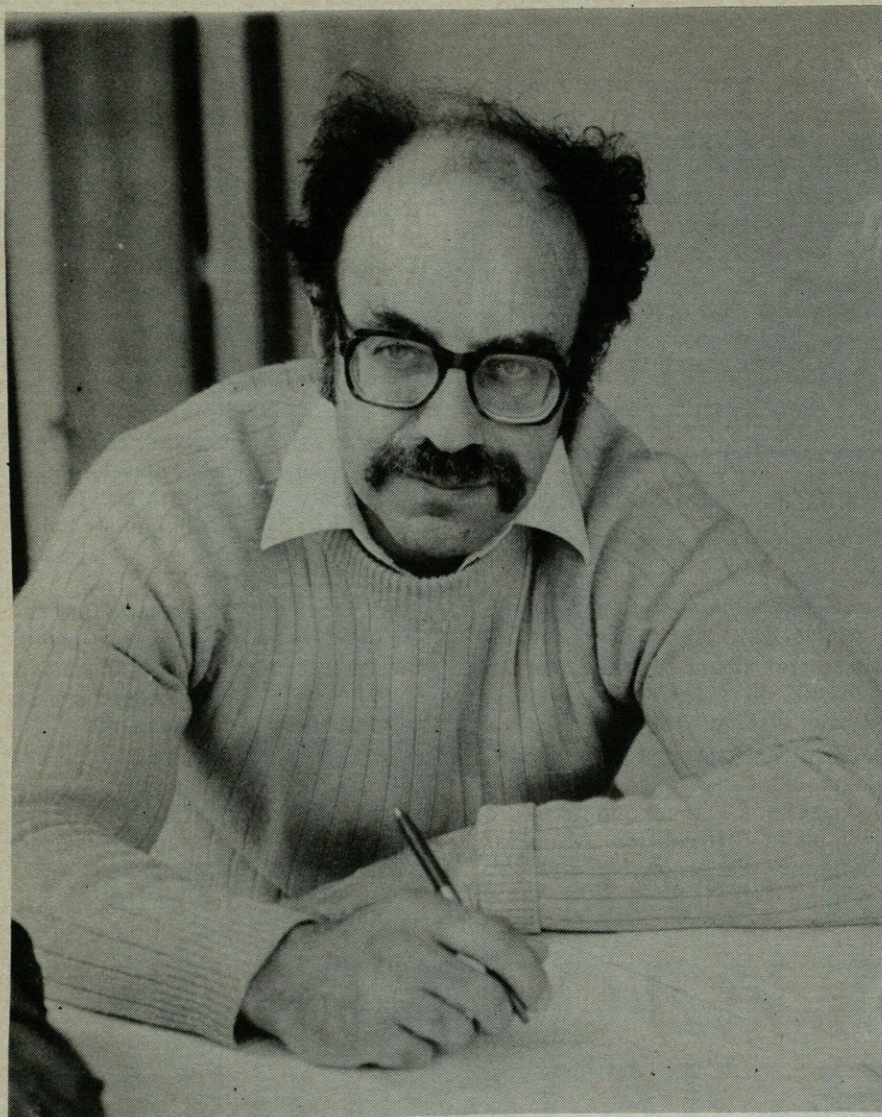
Hori dela eta, USAn dauden 500 enpresa handienetarikoen diru sarrerak, beren kanpoko merkatal tratuetatik datozkie. Iparrameriketako 15 banku handien enpresa porzentzia, 70tik 80rako urteetan, % 15-40 tartean gehitu ziren.

Honela, atzerrian egindako aktibitateek banku eta enpresen superbizipenerako gero eta garrantzi handiagoa dute. Modu honetan, estatuaren deuseztapena balego, kapitalarentzat zein estatu inperialistaren fundazioentzat —orain dagokiguna— kaltegarria litzateke.

A.— Erdi eta hegoamerikako nazioen egoera soziala azken urteotan nabaririo aldatu dela dirudi. Zenolako inaktua sortzen du inperialismoak klase mugimendu nazionaletan?

J.P.— Hedatze prozesuak berak, klase desberdintasunak sortu zituen. Zentzu honetan ezkertiar askok, gure ustez erraturik, ez zuten Hirugarren Munduan kapitalismoa desaroila-

«Klase erlazioak, eta ez nazio erlazioak, dira sistema inperialistaren integrazioa edo desintegrazioa baldintzatzen dutenak».

tzeko posibilitaterik ikusten: kolonial garaian jazo ziren gertaeretan oinarriturik mintzatzen ziren, eta gainera, indar produktiboen aurrerabiderako ahalmen eza handitzen zuten.

Prozesu ekonomiko-soziala egonkorregia zekusaten. Nere ustez, abiapunturik egokiena, inperialismoak klase erakuntzan eta indar produktiboak aldarazteko eran duen eragina ikustea liteke.

Klase erakuntza honek hiru gatazka maila sortu zituen:

1. Gatazka negoziatuak: kide kolaboratzaileengan sortua. Hauek, industriari asoziatuek, merkatu berriak eska ditzakete, edo garauen prezioak eztabai-

datu, baina honek ez du apurketarako baldintzarik sortzen, negozioa daiteke.

2. Tarteko gatazkak: sistema inperialaren aldatzeko indarra daukatena, hots, barneko merkatua indartzen baina mundu kapitalistarekin harremanak mantentzen dituzten nazionalizazio aukeratuak. Talde honetan behe mailako burgesiak burruka jarrera azaltzen du hasiera batetan, baina azkenik, sistema kapitalistak irensten du.
3. Konpenezinezko gatazkak: lan arazoak sortuak; Langileria kapital-pilaketa errazten duen explotazio baldintzen kontra doanean. Lan kondizioak kontro-

latzea bilatzen dute. Gatazka honek sistema inperialistarekin apurketa suposatzen du.

Ondorioz, klase erlazioak, eta ez nazio erlazioak, dira sistema inperialistaren integrazio edo desintegrazioa baldintzatzen dutenak. Nola nahi ere den, prozesu guzti hau dialektikoa da, beti birdefinitzen da; klase erakuntza eta gatazka motaren arauera.

Ez da sistema kolonialean bezalaxe, non guzti hori aurreikus zitekeen. Gaur egungo sisteman, nolabaiteko indeterminazio mota ematen da.

A.— Usak Vietnamen, Korean, Nikaraguan eta barretan egiten dituen intromisioek, estatu batuetan bertan arazoak sortu dituzte. Zer puntutara ino mintza daiteke estatu inperialista berberaren autonomiaz, hirugarren munduko nazioetan sartu eta desarrolatzen den bitartean —batzutan arrazoi ekonomiko zuzenik gabe?

J.P.— Autonomia kontzeptua erlatiboa da, norberak nahi duenarekin bete dezake.

Klase kapitalisten konzientzia politikoa maila batzu bereiz daitezkeela uste dut. Entrepresari gehienek beren entpresa konzientzia dute; politika heuren probetxu edo seguritate-rako baliagarria den neurrian erabiltzen dute. Guttiengo batek sektore konzientzia du, siderurgiak esaterako. Bateonbatzuk dute bakarrik klase konzientzia, bere osotasunean, eta nukleo hau garrantzitsuen dugu, klasearen eta estatuaren arteko lotura sortzen baitu. Hauek dira Rockefeller-tarrak, etab.

Klase dominatzailearen gehien-goak bere interesen arauera jokatzeko du. Baina nola joan urrunago? Nire ustez, estatuak klasea errepresentatzen du baina ez dator bat berarekin. Kapitalaren interesak erabakitzeke nork, non eta nola defendatuko dituen ahalmena dauka, baina ez da kapitala bera.

Adibidetatz Txile daukagu. Txilen ITT entrepresa nazionalizatu zutenean, honek aldarrari egin zuen eta neurriak hartu nahi izan zituen. Baina kapitalak ez zuen Gobernuera eraso; ez zuen bere indar guztia momentu honetan, Allende-ren kontra botatzen; tendentzi bat edo kasu isolatu bat zen ala ez neurtu zuen. ITT-entzat neurririk onena ez izatea gerta zitekeen, baina klase kapitalistarentzat orohar hoberena zen.

Sistema kapitalistaren sozializazio prozesua izatekotan, beste modu batera jokatu zuen.

Dena den, kontrari jokatzeko ere, barne egiturak leku egokietan izan behar zituen. Txilek kobre meategiak nazionalizatu nahi zituela esan zuenean, populazioaren % 80ak eta Kongresu osoak erabaki hori aho batez hartu zutelarik, kapitalak ezin zezakeen kontrari jo. Arazo honetan USAko Estatu Departamentuak komunistazale (!) planta ematea nahia go zuen, txiletar estatua narriatzez joan zedin eta geroago kolpea eman ahal izateko. Txileren kasuan efikazak izan ziren.

Batzutan porrot egiten dute. Kuban esaterako Castro-k petrolio birfinketaren prozesua nazionalizatu, eta miliziaren bidez herritik bota ahal izan zituen.

izan zituen.

A.— Modelo kapitalistak inposatzeak nazio kolonizatueta metropoliaren arazo soztaak birsortzen ditu heuren herrietan ere?

J.P.— Ez, orohar klase borroka eta klase erakuntza berbak darabilzkigu, baina bereizgarriak dira. Inperialismoak Hirugarren Munduan duen eragina oso desberdina da, dauden prozesuak ere desberdinak direlako. Posible dute sistemaren barruan aintzinako ohiturak edo feudal kutsuko elementuak sartzea; tribuko buruzagiaren bidez langileak biltzea, adibidez. Hauze litzateke tendentzia, aurretik existitzen diren dominazio moduak, aborokin edo exzedenteen es-

kuratze moduetara egokitzea da.

Gizatalde batzutan produzio modu desberdinak egon arren, modu kapitalista meneratzailea agertuko litzateke, besteen gainetik.

Honela, langileen arazoak beren kontratistarekin bideratzean, klase gatazken bilakaera estali egiten da; klase antolakuntzarako beharrezkoak diren erlazio inbertsonalak blokeatzen baitira.

Hegoafrikan kapitalak alde batetik proletargoa sortzen duen bitartean, bestetik minifundioa mantentzen du. Langileriak jasotzen dituen alokairuak hain eskasak izanik, familia minifundioaren bidez mantendu behar da. Honela, nahiko aurreratuta dagoen kapitalismo batek ekonomia aurre-kapitalista bat tartekatzen du. Beraz, tendentzia ez da homogeneizatzeta, produkzio gastuak jaisteta bai- zik, eta bide batez gatazkak ekiditea.

A.— Proletargoa alde batetik bereizi eta bestetik homogeneizatu nahi dela ematen du. Nola lotzen dira bi tendentzia hauek?

J.P.— Latinamerikan, esaterako, langile sektore desberdinetan zatika- pen bat ikus daiteke: aldizkako langileak (Venezuelan %40a), erdienplega- tuak (kalez kale txikle edo loteria sal- tzen dutenak) eta alokairu handiko enplegatuak (petrolio putzuetakoak). Honek langile mugimendua oztopa- tzen du. **Baina inflazioa, geraldiko- nomikoa eta errepresio estatuala konbi- natzen direnean, sektore desberdinak bateratsu iharduteko oinarriak sor- litezke.**

Hala eta guztiz ere, langabezia dauden masa itzelak enplegatuen oinarriak sor litezke.

Hala eta guztiz ere, langabezia dauden masa itzelak enplegatuen sektoreentzat etengabeko presioa su- posatzen du.

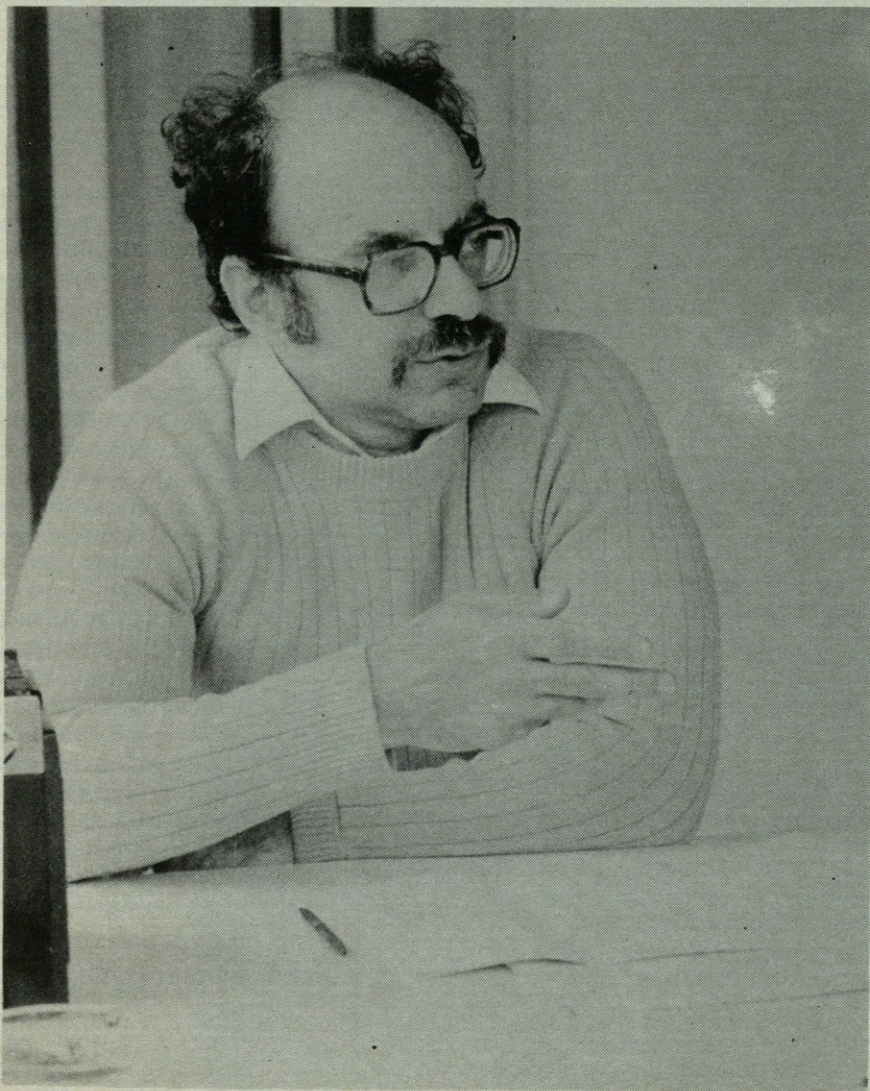
A.— Azkenik, inperialismoarekin zerikusirik duen estatu teoria politiko batez mintza gaitzke?

J.P.— Marxista klasikoek zein marxismo kritikoko pentsalari berriek ez dute gaia ikutzen. Lenin-ek «Inperialismoa»ren sarrerari aipatzen zuen, baina zentsura arazoak zirela medio ez zuen aztertu.

Beraren ondoren, zentsura proble- mak existitu ez direlarik, ez dute ere beste teorikoek landu. Jarraipen dog- matiko honen ondorioak, inperialis- moarekin erlazonaturik, estatu teo- ria politikorik ez egotea litezke.

Laura MINTEGI

«Batzutan porrot egiten dute. Kuban Castrok petrolio birfinketaren prozesua nazionalizatu, eta miliziaren bidez herritik bota ahal izan zituen».

Egun-pasa eskuindarren belardian.

SEASKA DUBOSCQ-EN ETXEAN

Maiatzaren 15ean ekintza polit bat (ez dira bada denak negarriak izanen!) antolatu zuen Iparraldeko ikastolak koordinatzen dituen SEASKAk. Alegia, «Pyrenées Atlantiques» departamenduko Kontseilu Nagusiko buru denaren etxera joatea, Franz Duboscq kazi-keak Zuberoko Aruen duen jauregira inguratzea. Zertarako? Jardinean eseri eta bazkari bat egiteko, bide batez Duboscq-i zein alua den gogora eraziz.

ZERTARAKO BALIO IZAN DIGU EZKERRAK?

Gutun bat bidalirik zien Seaskak bere bazkide, laguntzaile eta adiskideei. Berrirori ere egoeraren latza gogora eraziz.

«Eskuineko aginte, ezkerreko aginte: gureganako, gure hizkuntzagana-ko, mesprexu bera. Eskuinarena bage-nekien; ezkerrarena ikasten ari gara.

Pozik egon behar du Franz Duboscq-ek. Hain dago ohitua gure kontrako neurri «zigortzekoak» eta maltzurak hartzen, bai subentzioak ttipiagotuz edo bai bere «Conseil Culturel» horrekin txantaita egiten saiatuz.

Ezkerraren aurka manifestatu gara jadanik, igandean lekuko eskuinaren aurka agertuko gara: euskarazko irakaskuntza legeztatua izan dadin, ikastolak lege ezagutuak izan daitezen

eta kontutan hartuak».

Horren erantzunez abiatu zen auto errenka luze bat Kanbotik Zubero-runtz, Hazparne eta Donapheleutik iraganez. Eguerdi inguru heldu zen manifestaldia Zuberoako lurretan den Arue herri ederrera. Han bait dago Duboscqen jauregia. Autoetatik jaitsi eta Franz haundiaren etxe-rantz. Han zegoen, etxearen aurrean jardinak bere erditik uzten duen ka-learen bukaeran, Franz Duboscq adiskidea, polizi-zakur bat eskutik.

FRANZ DUBOSCQ: BETI-KO ESKUIN GOGORRA

Egia da hainbat aldiz ARGIA honetan hitz egin dela gizon honetaz baina berriro ere nor den gogora eraztea ez legoke gaizki. Hitz bitan azaltzeko, betidanik eta mende honetan batez ere Ipar Euskal Herrian (Pyrenées Atlantiques departamen-duan) agintea eduki duen eskuinaren ordezkari bikaina da. Batetik, departamenduko administratzaile, Diputa-zio gisa edo, den Conseil General horretako buru da. Eta bestetik, Zube-roko bizitzan hainbeste garrantzia duen, eta istilurik ere sortzen duen Syndicat de Soule horren buru da. Ipar Euskal Herriko notableen buru beraz.

Bere esku daukan aginte muturre-tik, nahi duen eran bideratu gura du Franz Duboscqek aginte sozialistak administralgo lokalari utzi nahi dion botere zati haundiagoa. Bideratu dio-gu, ezen azken finean sozialistek egindako promesak betetzeko berotasun haundiegirik erakusten ez ba-dute, gainera eskuin lokalak ederki lortzen bait du edozein urrats txiki ere geldieraztea. Ezaguna da jadanik Iparraldean departamendu berezi bat sortzeko asmoarekin suertatu dena. Kultur kontseiluarekin beste hain-beste.

Zein da une honetan eskuin lokala-ren desio berria? Kultur kontseilu berri bati indarra eman nahi zaionean edozein subentzio eskuratu nahi du-ten taldeek kontseiluari bere atxikita-suna deklaratzu agiri bat sinatu beha-rra.

IRTENBIDE BAKETSUAK ITXI

«Ez du inork ahortzi behar. Joan den urtean, eta izugarrizko mobiliza-

Iparraldeko kazike batzuk. Eskuinekoa da Duboscq

pen baten ondorioz (gose greba, errektoregoaren okupatzea,...) agente zentraletik zerbait lortu genuen, Seaskaren defizita kontutan hartzea adibidez. Baina ondoren deus ez. Elebitasun eskubidea onartzen du agente sozialistak, hitz ederrak hedatzen dira, baina ekintzak zalantzazkoak dira, egia esan hutsak. Areago, garrantzizkoa da gure haserrearen agente lokalari adieraztea. Duboscqek errepresentatzen duen eskuinari. Astindu behintzat egin behar ditugu gure arrangura ekintzekin.

Hau gogoan edukitzea beharrezkoa da: sozialistek gero betetzen ez dituzten promesak egiten badizkigute ere, eskuinak ez gaituela ezta kontutan hartu ere egiten. Bere jarrera zera izan da, elkarte pila bati subentzioak banatzea Seaskari bezala berdin-berdin. Ikusgarria da inoiz ere ez dela hartzen Seaskaren ekintza lehentasunez».

Indarraren arazoa planteiatzen da beraz argitasun haundiz Seaskaren kasuan. Eta heziketaren eta hizkuntzaren kasuan bezalatsu politikarenean ere. Ezkerrak luzapenak ematen, ea noiz aspertzen diren, nekearen poderioz, euskaldun pito hauek, eta eskuina askoz ere gogorrago. Oraindik ere Inchauspé deputatu dela Ipar Euskal Herrian!

ESKUINDARREI LOTSA SENTI ERAZI

Ez da, ez, erdietsi daitekeen ondorioz txarrrena. Han zegoen etxeko jardinean Franz adiskidea, atzeraka, meatxuka, tribunaletara eramango zituela... Eta Seaskakoak, eskuinaren

«Bat bakarrik ez da niregana inguratu» deklaratu zuen.

buruetako bat denaren etxean, megafonoz egia borobilak botatzen, Kontseilu Nagusiak ikastolei ta euskarari egiten dien ixeka, Hazparneko Coumet kontseilariak egiten zituen aluke-riak,...

Eta Coumet hau ere han zela, Duscqen etxean, leihotik seaskatarrei argazkiak atereaz.

Bazkaritako garaian, eseri belar gainean eta mokadu bat jan, termoak astinduz, erromeria polit bat eginaz. Eta kafea hartzeko orduan zenbait leihotara inguratzen ziren «kafia, otoi» barrukoei eskatuz. Beten batek muturreko bat jaso omen zuen erantzun modura.

Eta bazkalondoan trasteak hartu, zaborrak bildu eta ikusi arte, Duboscq jauna. Edozein babok, nahi duen kargua eduki dezala, ostikoak eman diezazkigun ametitzeko prest ez gaudela alegia, ez behintzak behatza ahoan dugula.

Hurrengo egunean, dena dela, Duboscqek Paueko irrati baten nahi zituena esan zituen. Ez zitzaizkiola ikastoletako arduradunak esplikazio bat ematera ere inguratu adibidez. Hemen duzuen argazkian gezurtatzen dena. Beretzat ohore bat zela lehen seaskatarrek Miterranden etxera joan baziren, Latchéra, orain berera etortzea. Eta mila holako txorakeria.

O, putain, bai zaila jartzen dutela alu hauek arazoak onez onean konpontzea!

— ARTASO

(Argazkiak eta zenbait xehetasun «Enbata»-ri hartu dizkiogu)

IBILALDIA 83

EUSKARA GABEKO
EUSKAL HERRIA,
KRESALIK GABEKO
ITSASOA.

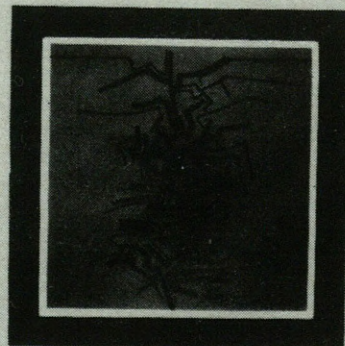
ZATOZ!!

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKITA**

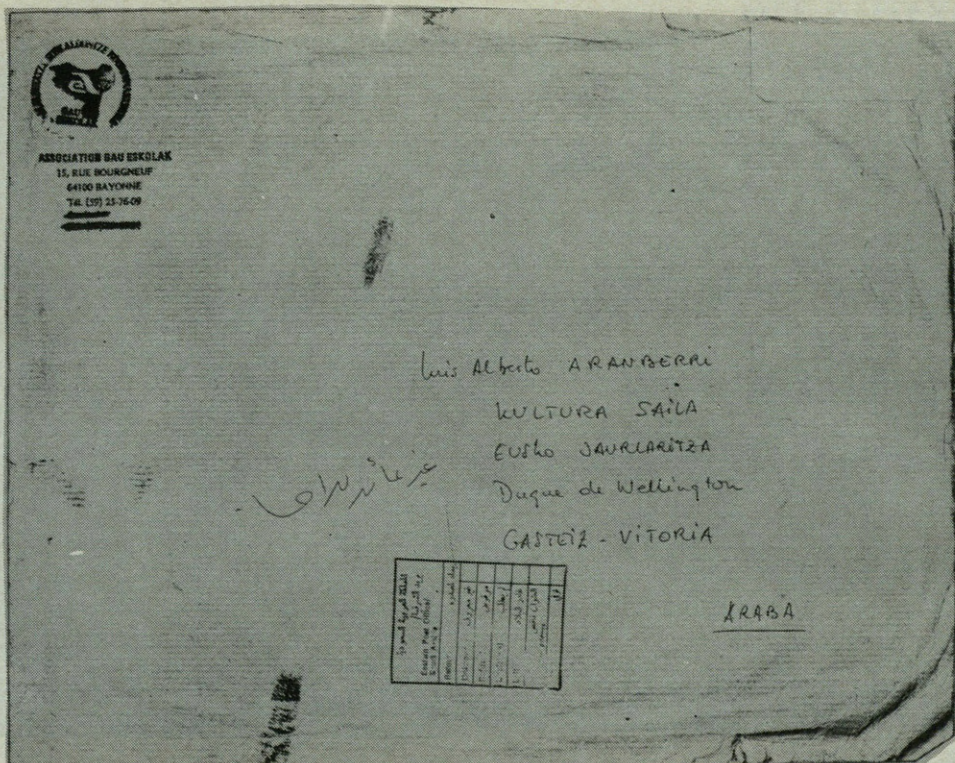
Euskadiko Kutxa

IBILALDIA '83

**EKAINAK 12 JUNIO
LEKEITIO**

Baionako postetxeko azkena

GUTUNAK ARABARA? ARABIARA!

Hona berrikitan postetxeak gibelera itzuli digun paketa:

Ez genuen uste gaurregun holakorik gerta zitekeenik. Paketa hau martxoaren 8an igorria izan genuen, GASTEIZ-VITORIA ARABA indikazioak ezarriz, arazorik sortuko ez zelakoan.

Eta ez, badago oraino Baionako postetxean (txeke bat euskaraz idatzia izaiteagatik lehenik errefusatu eta, azkenean, bortxaz onartu diguten toki hortan berean), ARABA irakurri eta letra ARABIA SAUDITA-ra igortzen duenik!!! Bistan dena, BERRI, EUSKO, hauek aipatzeagatik bakarrik, Arabiako kontsonantzi

edo doinu batuak eta garbiak dituzte.

Holakorik berriz gerta ez dadin, eskatzen dugu:

— Luis Alberto ARANBERRI jaunak ofizialki ezeztatzala oporrak Arabia Sauditan iragaiten dituenik,

— Eusko Gobernuak «Duke de Wellington» kalearen izena kanbia dezala,

— edo, (hobe), Eusko Gobernuak hiri nagusia Arabatik kanpo ezar dezala, Iruinean esate baterako...,

— Baionako postetxeko zuzendariak DAMMAN-ekoari (letra berriz bidali diguten herria) barkamenak eska diezazkion, hango funtzionarioen ar-

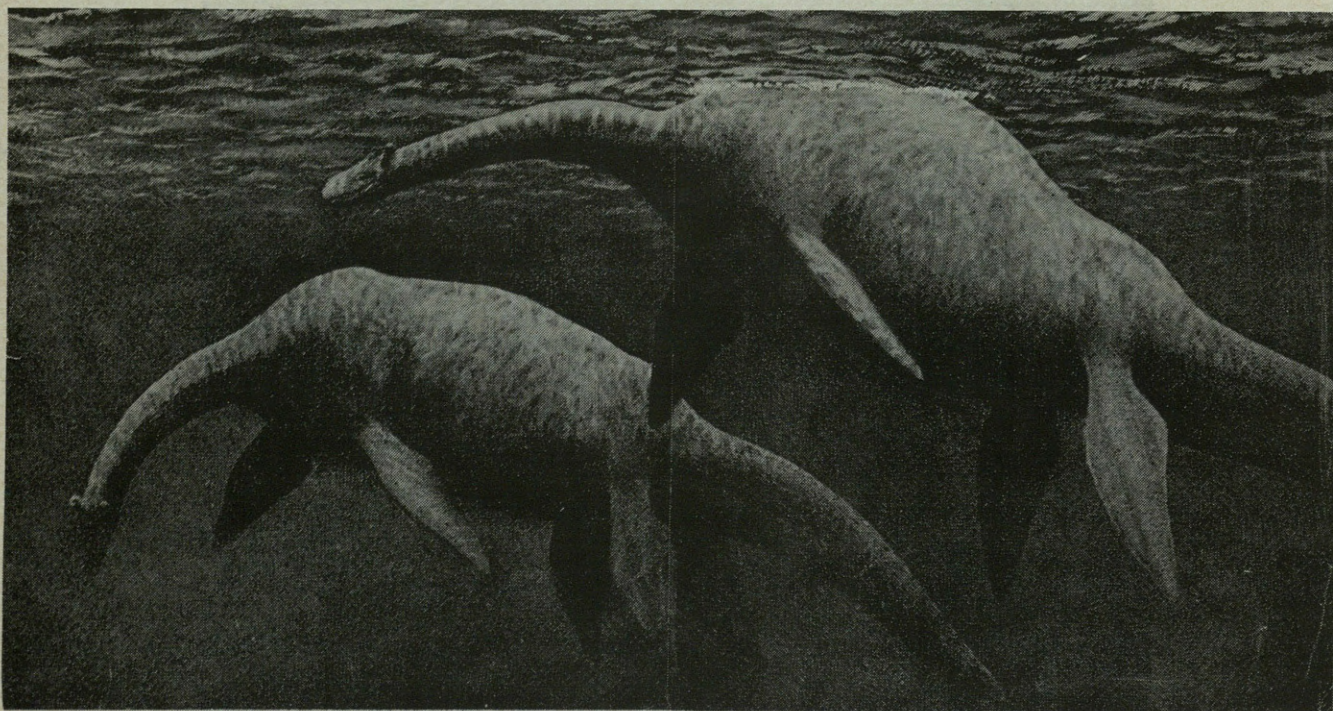
tean letrak sortutako kalapitengatik (pentsa heien harridura!).

Irrialdia iragan eta, holako gertakariak erantzun garbiak merezi dituzte: administrazioa ez da elebiduna, administrazioa gutaz futitzen da.

Beraz gero eta gehiago emendatu behar ditugu euskarazko idazki eta ekintzak: txekak, letra azalak, edozein administraziori, ahoz nahiz idatziz, euskaraz xuxenduz...

Eta jende horiek, administrazioa, euskararen onartzera, euskararen aldeko medioen hartzera bortxatu.

Iparraldeko GAU ESKOLAK - AEK

Plesiosaurio-kolonia baten irudia.

NESS LAKUKO SUGETZARRA

Eskoizian aspaldidanik ezaguna da Ness lakuan bizi den ur-zaldiaren kondaira.

Kondaira hori historia. bihurtzen da, XIV. mendean lakuaren inguruan kokatua zegoen monastegi batean, latinez idatzitako izkribu bat berreskuratzen denean.

Honetan, Columban deituriko saindu eskoziarrak lakuko sugetzarrari aurpegia emanik bizi izan zuen ikaragarritzko abentura adierazten da.

Eskoziako lurraldetan barrena hain aipatua den sugetzar horretaz, zer dakigu une honetantxe? Historia hau, gizakiaren adimenaren asmakizun hutsa izan da ala Naturaren misterio izugarri bat?

Eskoziaren iparraldeko lurraldea ekialdetik mendebalera orain dela miloika urte gertatu zen lur-mugimendu batek bitan zatitua agertzen da. Gertatu zen zartatunea itsas-urez bete zen, gero miloika urteak pasatzean eta lur horiek gorantz mugituz,

gaur ikusten ditugun laku desberdinak sortu zirela.

Laku guzti horietatik handiena «Loch Ness» (Ness lakua) deritzona da. Bestalde, laku eskoziar guztietatik ere, ur-bolumen eta sakonera (144 m.) handiena duena da.

Laku-ertza hegi altuz eta amildegiz inguratua dago, itsas-ertz horretako ibilbidea 100Km. inguru delarik.

1933. urte arte oso bazterreko eta biztanle gutxiko lurraldea izan zen. Urte honetan izugarritzko ingeniartza-lan baten ondorioz, laku osoa in-

«KIRURGILARI»aren ARGAZKIA

1934ko Apirilean Londres-ko mediku kirurgilari batek Ness laku alde-
ra jo zuen bere oporketak pasatze-
arren. Egun batetan, bere kotxearekin
laku-ertzetik zebilela, uretan, turbu-
lentsia bat sumatu zuen. Kotxean
zeukan argazki-makina azkar hartuz,
argazki batzuk ateratzea lortu zuen.

Argazkiak errebelatu baino lehen,
sendagileak, ikusitako izakia izaki bi-
ziduna zela eta 200m-tara kokatua
zegoela aditzera eman zuen, baina ar-
gazki-makinarekin hain urduri ibili
zen non ezin izan bait zuen animalia
zehatz aztertu ezta deskribatu ere.

Argazkiak errebelatu zirenean,
mundu osoa hunkitua geratu zen
haietan agertzen zena ikusiz: Neurri
handitako animalia ezezagun bat azal-
tzen da, bere lepo luze eta buru txi-
kiarekin Ness lakuko uretan urgaine-
ratzen delarik.

Argazki honen egitasuna era as-
kotan frogatu izan da eta gaur egun
froga klasiko bat bezala hartzen da,
«Kirurgilari-aren argazki» izena
ematen zaiolarik.

NESS LAKUAN, ZEIN MO- TATAKO ANIMALIA BIZI OTE DAITEKE?

Kirurgilariaren argazkiak enigma
argitu beharrean, galdera berriak sor-
tuz zituen. Eta lehenetako bat on-
doko hau izan zen: Argazkian ager-
tzen den animalia zein espeziatako
da?

Espeziea aukeratzeko aztertu ziren
hautagaiak asko izan ziren, baina
beste edozein baino egokiago, bat
agertzen zen. Hala ere, inor ez zen
ozenki esaten ausartzen: Plesiosau-
rioa.

Lortutako frogak adierazgarriak
izan arren, giro zientifikoetan espez-
tizismoa zen nagusi. Eta eszeptizismo
horretarako zegoen arrazoia, benetan
pisudun argudioa zen: Plesiosaurioa,
duela 70 miloi urte desagertutako
animalia da.

Lau urte itxaron behar izan zen
arazo honekiko beste datu bat lortze-
ko. Eta inork espero ez zuen aldetik
iritsi zen.

1938ko Abenduaren 22an Hego
Afrikako itsas-portu xume bateko
arrantzaleek eguneroko arrantza le-
horreratzen zuten bitartean, arrapa-
tutako tiburoien artetik arrai bitxi
batekin topo egin zuten. Arraia ustel-
du baino lehen, Naturalista batek ze-
haztasunez marraztu egin zuen eta
marrazkia iktiologo batengana bida-
lia zuten. Honek, geroago honela
zioen:

«Sinosauro bat nire bulegoan sar-
tu izan balitz, ez nindukeen gehia-
go harrituko».

Marrazkian azaltzen zen arraia,
duela 60 miloi urte desagertutako es-
pezia bat zen: Zelakantoa.

Hau ez zen izan kasu bakarra, eta
urteak pasa ziren neurrian, zelakanto
gehiago arrapatu zituzten gure mun-
duko itsasalde desberdinetan.

Ness lakuarekin erlaziorik ez zuen
gertakari honek, eritzi publikoan na-
hiz mundu zientifikoan eragin psiko-
logiko garrantzitsua izan zuen. Fetxa
hau baino lehen plesiosaurio bat gaur
egungo munduan bizitzea erokeria
bezala hartzeko moduko arazoa izan
bazen, hemendik aurrera arbuaitzen
ez zen hipotesia bihurtua zegoen.

DINSDALE-ren FILMA

Gauzak honela direla eta berrogei
urte pasatzen dira sugetzarraren ikus-
ketak gero eta ugariagoak direla, bai-

Kirurgilariaren argazkia.

na frogaren aldetik aurrerapen nabarmenik gertatu gabe.

1960. urtean lortu zen aurrerapen hori. Urte horretan, Dinsdale ingeniariak, animalia enigmatikoa filmatzeko expeditio bat antolatzen du. Argazki eta filma-makinaz betetzen du bere furgoneta eta lakuaren ertzak hasten da zaintzen.

Apirilaren 23an gertakari garrantzitsu bat gertatzen da. Berak, honela kontatzen digu.

«Oso goiz zela eta nire goizaldeko goardiatik nentorrela, lakuan, uretan, urrutian, oso handia zirudien zerbait sumatu nuen.

Goizeko bederatziak inguru ziren, ura bare-barea eta eguratsa kristala bezain gardena zegoen.

Eguzkiaren izpiak objektuaren gain isladatzen ziren, eta bere kolorea gorri iluna zela nabaritu ahal izan nuen.

Errepide bazterrean gelditu nintzen eta kotxetik prismatikoak jasoz arreta handienarekin hasi nintzen objektua aztertzen. Prismatikoaren handipenen bidez, askoz hobeto ikusten nuen. Garbi zen txaluparik ez zela. Geldi-geldia zegoen.

Bat batean, objektuak bizitza hartu zuen eta uretatik sortu zen, olatu zentrukideak eraginik. Orduan, animalia handi baten bizkarra ikusi ahal izan nuen, bizkar horren ezkerreko aldean mantxa bitxi ilun bat zegoelarik.

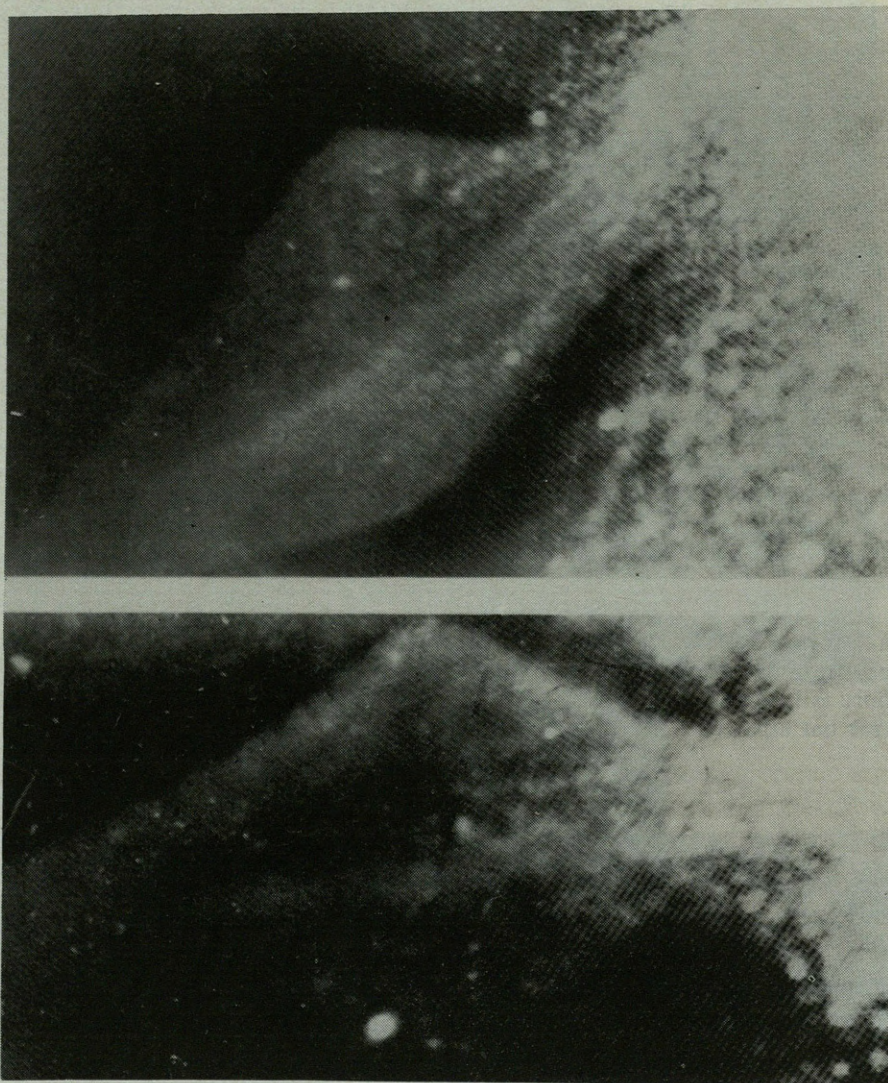
Azkar eta urduri, filma-makina hartu eta 15m-tako pelikula filmatu nuen, munstroak lakuan zehar zig-zag egiten zuen bitartean. Gero uretan murgildu zen, eta urpetatik 400m-tako bidaia egin zuen oraindik, informe askotan agertzen zen V antzeko uhara deskribatzen zuelarik.

5m-tako pelikula bakarrik gelditzen zenean, filma-kamara geldiarazi nuen. Gero, azkarki, kotxea hartu eta hegitik bera jo nuen lakurantz. Laku ertzerantz heldu nintzenean ez zen jadanik ezer ikusten. Munstroa, lakuaren sakontasunetara itzulua zen».

Urte berean, Ekainaren 13an, telebista britaniarrak, filmatutako pelikula ikustera eman zuen, eta 10 miloi pertsona baino gehiagok beren begiez Dinsdale-ren kontaketa egiaztatu ahal izan zuten.

Eritzi publikoan, filma honen era-

Rines-en hegatsaren argazkia.

gina izugarria izan zen, Ness lakuko animaliaaren arazoa kaleratuz.

RINES-en HEGATSAREN ARGAZKIA

Urte honetatik aurrera, urteoro sistematikoki, expeditio zientifikoak hasten dira antolatzen animalia detektatzeko eta ezagutzeko asmoz.

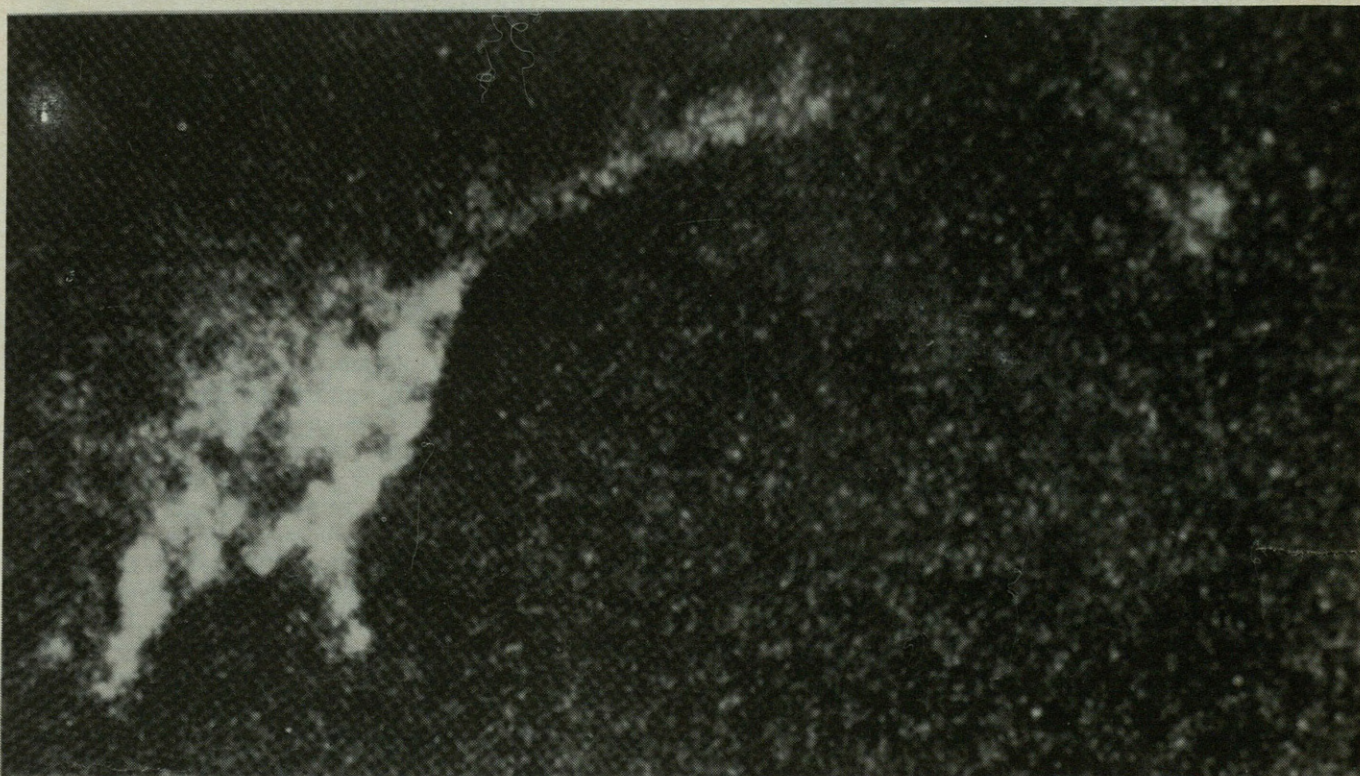
Urte hauetan zehar egiten diren aurrerapenak ez dira oso ikusgarriak. Baina azkenean, 1972. Urtean froga zirraragarri bat lortzen da.

Belmont-eko (Massachusetts) Zientzi aplikatuen akademiako Robert Rines doktoreak expeditio bat antolatzen du. Expeditio honek ezau-

garri berezi bat du, alegia, lehenengo aldiz argazkigintza eta sonar delakoa batera erabiltzea. Era honetan frogatu bat lortzen bazen egokiena izango zen, zeren eta sonarrak eskura leza-keen seinalea, gero independenteki argazkiak erregistratu beharko bati zuen, era horretan sonarrak lortutako seinalearen interpretazio okerrari probabilitate guztiak kenduz.

Ekonomi-bitarteko ugarirekin eta zientzilaria talde garrantzitsu batekin hasten da lana. Eta 1972ko Abuztuaren 7an, gaur egun arte eskuratu den frogarik hoberena lortzen da.

Egun horretako gauean eta zientzilaria taldea Ness lakuaren ur gainetik

bere itsasontzian dabilen bitartean, sonarrak seinale bat igortzen du. Horren arabera, animali bat baino gehiago ari da mugitzen ur azpian, beren luzerak 6tik 10 metro bitartekoak direlarik. Halaber, konkorrantzeko zerbait detektatzen da, eta nonbait azteko hegats bat izan litekeena.

Une horretan bertan, automatiko-ki, kuartzo-lanpara batzuk argitzen dira ur azpian, eta urpean murgildutako argazki-makinak hasten dira argazkiak egiten.

Bihotzikara ezin gaintzeko mailaraino heltzen da.

¿Zer ezkutatuko dute egindako argazkiek?

Hauek, egoki errebelatuak izan daitezten, espezialista batzuek baidaltzen dira, eta espezialista hauek argazkietatik informaziorik hoberena ateratzeko, konputagailu baten bidez aztertzen dituzte.

Zein ote da, sonarrak detektatutako objektu misteriotsua?

Erantzuna ez zen berandu heldu eta benetan espektakularra izan zen.

Ness lakuan bizi den animali bat, 2,3m-tako luzera eta 0,90m-tako zabalera duena, agertzen da garbi ar-

gazkian. Animali hau, argazkian azaltzen den hegatsaren forma aztertuz, plesiosaurio bat dela esan liteke.

Expedizio honen arrakasta ikusiz gero, Rines-ek 1975. urtean beste expedizio berri bat antolatzen du, eta horretan ur azpiko argazki serie berri bat lortzen du. Argazki horietan plesiosaurioaren ia irudi osoa lortzen du argitaratzea, baina laku hondoko lokatzak alde batetik eta uren iluntasunak bestetik, behinbetiko frogaz lortzea eragozten dute.

Argazki horietan hainbeste lekukok deskribatu duten, bizkar lodi, lepo luze eta buru txiki duen animalia asma daiteke. Baita ere aurreko hegatsak.

Orain dela 50 urte kondaira, ipuia edo asmaketa zirudiena, gaur errealtate ernegarria bihurtu da.

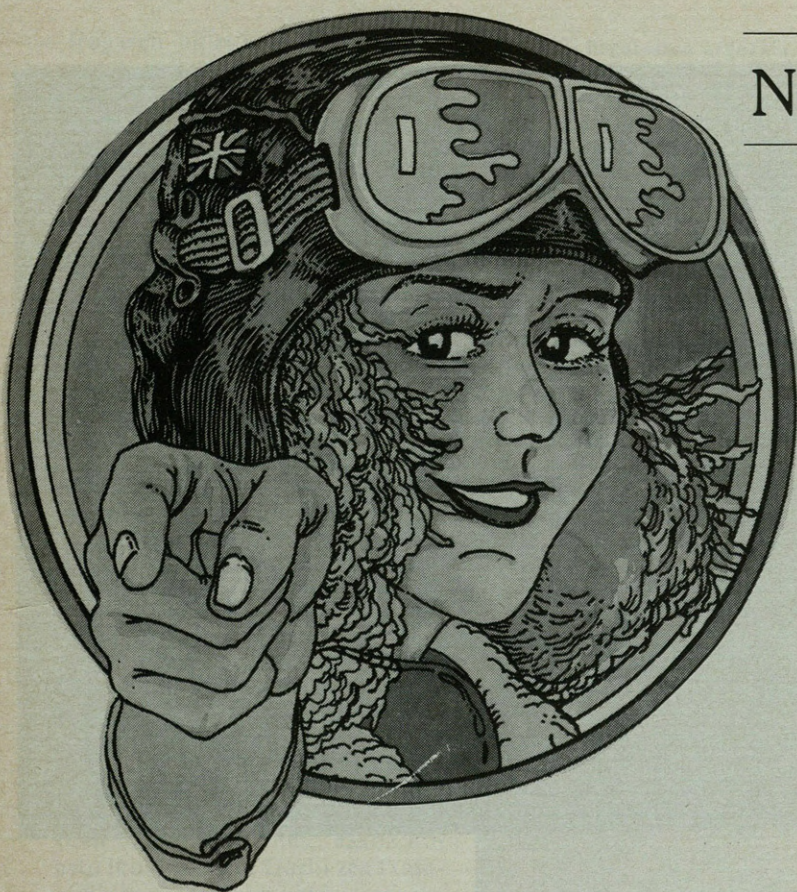
Ness lakuan gainbizi izan den animalia-taldea plesiosaurio-kolonia bada, historian lehenengo aldiz, animali aurrehistoriko horien azterketa, bizi diren habitatean bertan egin liteke, orain dela urte batzuk ezein zoologiarik pentsatu ere egingo ez zukeena. Berriz ere erralitateak, fikzioa gaintzen du.

OHARRA:

Britaniatik etorri berria den aldizkari zientifiko batean, ihaz (1982) Maiatzaren 16an, beste expedizio batek, sonarraren bidez, animali-kolonia berri bat detektatu omen duela, jakin ahal izan dut. Animalia hauek 100m-tako sakonera izugarrian mugitzen ziren. Oso animalia indartsuak omen dira, jasotako informazioak dionez. Kasu honetan, ez da argazkirik lortu.

HIZTEGIA

SUGETZAR = Gran culebra
ZARTATUNE = Grieta, fractura
SAKONERA = Profundidad
LAKU-ERTZ = Orilla del lago
IZAKI = Ser
ISLADATU = Reflejar
ZENTRUKIDE = Concéntrico
UHARA = Estela
HEGATZ = Aleta
LUZAKIN = Apéndice
GAINBIZI = Sobrevivir

AEKANPADA: EUSKALTZALEAK URKIOLARA

Urkiolako bortuko inguruak mekanotubozko estrukturaz hasiak dira jazten euskaraz kultura jardunaldiak festagiroko harrera emateko: 37 tonelada mekanotubo erabili da hiru eszenario eta sei txozna eraikitzeke, aparkalekuak zehaztu dira, egun guztian autobusak izango dira Durangotik Urkiolara eta alderantziz, Euskal Herrian egiten ari den eskultura eta pintura erakusketa egiteko eliza ondoan dagoen errefujio berria apaindu da, 2.000 kanpaina denda jartzeko tokia dago, eta kanpaldira doan jendearentzat beste zerbitzu batzuek jarri dira, hots, erosketak egiteko dendatxo bat goizetan irekia izango dena, ura eta argia, zaramal zerbitzu bat izango da eta bai zarama botatzeko tokiak ugari ere, zeren zaindu beharra izango baita Urkiola inguru naturala. Azkenik, eta badaezpada, AEKko eginkizun nagusietan ohitura den bezala Gurutze Gorria izango da permanenteki.

Orain gauza bat, besterik ez, ez da falta: hartu denda, zakua eta Urkiolarantz abiatzea.

Nobio bila AEK-koak?

ARGIA.— Jaialdiak, erromeriak, bertsolariak... egitarauan agertzen dituzuen ekintzetarik zeintzuk jotzen dituzue aipagarritzat?

AEK.— AEKANPADA izenez antolatzen ditugun kultura jardunaldien egitaraua oso ezaguna dela uste dut, zeren Euskal Herriko kale eta orma guztietan jarrita dago eta. Erromeriak, jaialdiak, orfeoak, antzerkiak eta abar badago ere, aipamen berezia merezi duten ekintzak hauek izan daitezke; Abenduan Donostiako Balda pilotalekuan finalista geratu ziren zortzi bertsolarien bertsosaiak Ekainaren 2an, Urkiolako errefujio berrian Aekanpadaren egun guztietan azalduko den pintura eta eskultura erakusketa, Eusko Artisten Erakundearen esku dagoena eta Ekainaren 3an Urkiola inguruko mendiak eta toki zoragarriak ezagutzeko den ibilaldi ekologista. Ibilaldi ekologikoa Durangoko Klub Alpinoaren ardurapean dago eta baita kontutan izan dugu ere epe labur batera, martxan baitago, inguraldi hau parke natural batetan bihurtuko dela.

Hortik aparte, esan beharra dago egunean zehar triki-trixak, txistulariak eta abar izango direla giroa alaitzen eta ia mementu guztian zerbait izango dela, egitaraua oso estua da eta.

ARGIA.— Lan guzti hau erreal gertatzeko zenbait pertsonak parte hartu dute orain arte, baina askoz ere jende gehiago behar izango duzue egun horietan...

AEK.— Ideia Durangaldeko AEKko arduradunengan sortu zenean pertsona bi jarri zuten lehenbiziko kontaktoak egiteko, geroztik, azken hilebetean, AEKko beste jende askok hartu dute parte. Baina nola Durangaldeko ekintza den gehien bat zonako AEKko talde guztiak bildu dira eta batera jotzen dute ekintza honetan; lan talde batzuek izango dira permanente Aekanpada osoan, antolaketan ere parte hartzen dutenak, eta hauek dira, zarama batzeko taldeak, dendak zaintzeko beste bat, gauzarik ez dadin falta edo «galdu»

EUSKAL KULTURA EUSKARAZ

Jardunaldiak

ækanpada

Ekainak 2,3,4,5

URKIOLAN

inoren dendetik zeren eguraldi ona izaten badugu jende asko ibiliko dela pentsatzen dugu.

ARGIA.— Izugarrizko jardunaldi batzu egiteaz gain zein helbururekin asmatu duzue Aekanpada?

AEK.— Durangaldeko AEKren iniziatiba honetan oso sustraitik ikusten da AEKren Herri Irakaskuntza Alternatiba. AEKari argi eta garbi ikusten da euskara salbatzeko herri mugimendu batez izan behar dela, eta zentzu horretan herriaren inplikazioa eta ez euskara irakaskuntza mailan bakarrik hartuta. Euskara kalera atera behar dugu edozein ekintzetan gabiltzanean eguneroko hizkuntza izan dadin. Oso garrantzitsu ikusten dugu puntu hau. Beste alde batetik euskal kultura giroan sartzeko erraztasun handiak ematea, eta euskaldun

giroa sortzea, zeren Euskal Herri guztiko jendea etortzea espero dugu. Honez gainera, oso interesgarritzat jotzen dugu egiten diren egunetan eta tokian izatea, Urkiola nahiko zentriko gertatzen da beste herrialdeak kontutan izanik eta sasoia oso interesgarria da zeren egun horietarako ia klase guztiak bukatu daude euskal eskolatan, eta zubi modura egiten du klase eta udako ikastaroen tartean.

ARGIA.— Iaz egun hauetan Korrika-2a egin zen, eta kalean entzun egiten da ea zergatik ez den beste korrikarik egiten

AEK.— Lehenbizi, Korrika bat egiteko gauza asko izan behar dira kontutan eta mementurik egokiena hautatu behar da egiteko. Aurten AEKren erreibindikazio kanpaina izan dela eta, Urritik Martxorarte,

jende guztia hortara zentratuta egon da eta kanpaina hau bukatu denean, toki guztietan gertatzen den moduan, komeni da kurtsoak, didaktika eta funtzionamendu normalak bere mar-txa ez galtzeko horretara dedikatzea.

Korrikari buruz, datorren kurtsoan egiteko asmoa dago eta planteatzen hasi da oraindik. Korrikaren ordezkari AEKANPADA antolatu dugula esan daiteke, eta era berean Durangaldeko iniziatiba hau Euskal Herriko ekintza bihurtu dugula.

ARGIA.— AEKANPADAK zernolako arrakasta eduki dezake?

AEK.... — Arrakastaren kalkuloak apur bat teorikoak dira zeren zernolako eguraldia egingo duen arauera izango da eta. Eguraldi txarra egiten badu arrakasta askoz txikiagoa izango da. Baina urte batzu direla toki berean antzerako ekintza bat egin zenean nolako arrakasta izan zuen ikusi eta gero oso ondo ir-tengo dela uste dugu. Lau egunetarako bi mila bat dendakanpaina egon ahal direla ikusten da, beno bi mila edo gehiago kalkulatu dugu, alde batetik; bestetik, jendea milaka izan daiteke, eta mementu batzurretan baliteke lau edo bost mila pertsona izatea. Milaka pertsona egon ahal direla uste dugu, batzu lau egunetan, eta beste asko egun batetan bakarrik edo pasadan joatea eta han gelditzea ordu batzutarako. Horregatik eta aparkatzeko problemak egon ahal direlako mementu batzutan zera eskatuko genuke, jendeak posible badu, Durangotik Urkiolara maiz izango diren autobusetan igotea. Eta, hori bai, ahalik eta hoberen pasatzeko.

KANKO

URKIOLA 83
Ekainak 2,3,4,5
ækanpada

EGITARRAUA

EKAINAK 2

- 11-etan Durangaldeko txistulariak
Durangaldeko dantzariak
12-etan Bertsolariak: AMURIZA
LOPATEGI
ENBEITA
SEBASTIAN LIZASO
PEÑAGARIKANO
LAZKANO
AZPILLAGA
GARMENDIA

Gai jartzailea: Abel Muniategi

- 4-etan - Umeentzako Antzerkia
6-etan - Oskorriren Jaialdia
8,30-etan - Durangoko Orfeoia
10,30-etan - Antzerkia
11,30-etan - Gau-dantzaldia (ZINTZOAK)

EKAINAK 3

- 9-etan - Ekologi Ibilaldia
6-etan - Galdakaoko Andra Mari (Dantza taldea)
8,30-etan - Txomin Artola
10,30-etan - Gau dantzaldia (AKELARRE)

EKAINAK 4

- 9-etan - Ekologi Ibilaldia
12-etan - Bertsolariak: MENDIBURU
LARRAÑAGA
AREITIO
ARREGI
MUGARTEGI

Gai jartzailea: Joseba Etxebarria

- 4-etan - Umeentzako Antzerkia
7-etan - Mahai ingurua (EUSKAL KANTAGINTZA)
8-etan - Jaialdia: ITOIZ

RUPER ORDORIKA
IÑAKI ZABALET
ETXAMENDI ETA LARRALDE
PATXI ETA IZAZKUN

- 1-etan - Gau dantza (AKELARRE)

EKAINAK 5

- 11-etan - HERRI KIROLAK
PERURENA
Aizkolariak UGARTEBURU
OLASAGASTI
MARIA ANGELES GOITIA
UGARTEBURU II
12-etan - Durangaldeko Bertsolariak
5-etan - Trikitilariak
6,45-etan - Koroak eta Abesbatzak

Euskaldunak berriz Himalaiara

EUSKAL EXPEDIZIOA MAKALURA

«Everestera heltzea askapen bat bezala izan zen Euskal Herriarentzat. Munduko gailurrean gure ikurrina jarrita zegoen. Gailurrik gorena lortzeko lehiaketa bukatua zen».

Alpinismoaren eliteak Himalayan egin dituen azken konkista modernoak, posibilitate joriez beteriko bide zabal bat ireki diote mendizaleari.

Gaurregun, jadanik, ez da aski mendi baten gailurra lortzea, baizik eta etika batekin egin behar da, giza mailan, eta bada ordua, **Euskal Herriko espedizio nazional bat egiteko.**

Zortzi milako gailurrak eskalatu dituzten heinean, alpinistei beren misterioak azaltzen joan zaizkie, eta dagoeneko eskalatuak daude gailur guzti horiek.

Garaipen guzti hauekin, gizona, berari dagozkion ahalmen eta ezagutzak zabaltzen eta sakontzen joan da, eta bide batez altura handietako bizimoduari buruzko baldintzak ere.

«Bere burua gainditzeko ilusioa galtzen baldin badu, zer gelditzen zaio gizonari?».

Mendigoizalearen bizitza projektuz, egintzaz eta oroitzapenez osatua dago, eta bizitzaren sekretu handienetarikoa bat ilusioa hornitzea denez, atsegin eta betegarri izan dakigun lan bat egiten sartzaren gara.

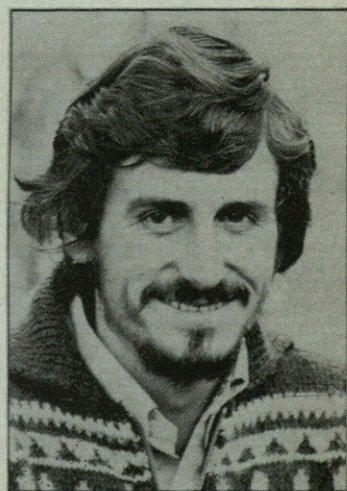
Munduko mendietan barrena egin ditugun ibilaldiek, sendotu egin gaituzte, gizonak egunero duen borrokarako, eta Mexiko, Perú, Ecuador, Argentina, Hindu-Kush, Afrika eta Himalayako oroitzapenez, beste batzuen artean, segur eta bizkor senti erazten gaituzte orain ekiten dugun lanaren aurrean.

Ekintza herritarako egarri horrek, ertz harroin, zutaben lerde eta haundi batetara zuzendu ditu gure pausoak:

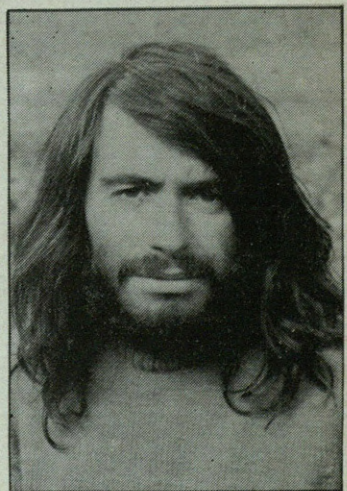
MAKALUREN MENDEBAL ERTZA

Badakigu bidea harritsua eta gogorra izanen dela, eta ez arkaitz eta izozkiengatik bakarrik, diru eta burokrazia arazoengatik bereziki.

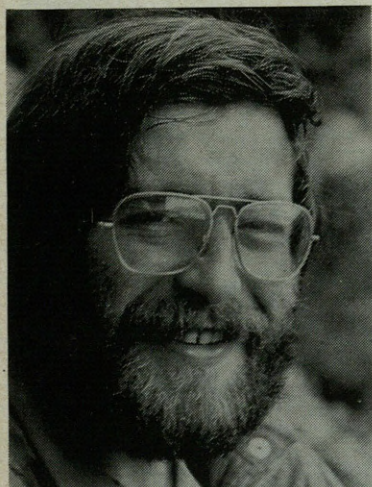
Gure lehen agurra laguntza eskatzea da, projektu hau aurrera atera dezagun: gure Erakunde Ofizialei, Elkartei, Entrepresiei eta bere barnean zerbait berezi senti dezakeen edonori, laguntza eskatzen diogu, bere ahalmenen arabera bultza gaitzan.

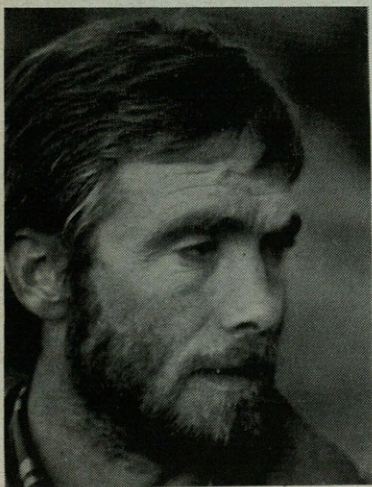
MARTIN ZABALETA

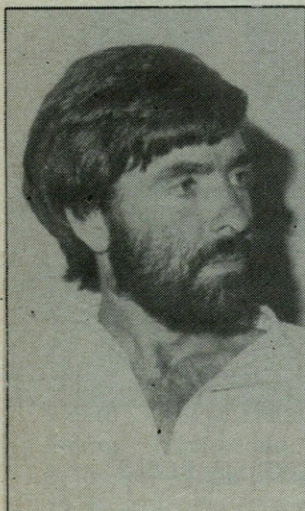
KIKE DE PABLO

XABIER GARAI OA

MARI ABREGO

XABIER ERRO

A.- Noiz jaso duzue Makalu igotzeko baimena.

X.E.- Duela bi aste jaso dugu Makalu mendi mendebaleko ertetik igotzeko baimena. Hasieran, baimena ofizialean, Español Espedizioa jarri zuten, baina hori ez duzun baimena ofizialean, beraiek zuzenduta, Euskal Espedizioa jarri dutela ondoren garbi azaltzen da. Baimena udaberrirako eman digute, eta jadanik royaltiak ere ordaindu ditugu. Hauek lehenengo urratsak besterik ez dira.

A.- Zein da Makaluren historia?

X.E.- Egin behar dugun bidea ez da bide normala, normala ezker aldetik doana da. Makalu Himalaiako mendi gogorrenetako bat, zailenetakoa bat, baina era beren aberatsenetakoa bat da ere. Everest bera baino 400 bat metro txikiagoa da, baina hau oxigenorik gabe egiteko asmoa dugu. Oxigena eraman badaramagu, baina azken momentuan indarririk gabe geratzen baldin bagara laguntza gisa erabiltzeko, baina ez dugu erabiltzeko asmorik.

A.- Everesten ondoan dago eta hasieran bide berbera egingo duzue.

X.E.- Ez, Mendi hau nahiz eta Everestetik bertan egon, bertara iristeko egin behar den bidea erabat desberdina da. Makalura joateko Indiako mugaraino ia ia joan behar da, eta beheko kanpamendua 4800-4900 metrotan jarriko dugu.

Mendi honen zailtasuna gargi azaltzen da, kanpamenduen alturretan fijasen ikus dezakegu, bostgarren kanpamendua, 7650 metrotan dagoela, eta seigarrena berriz 7.770 metrotan. Puntu hauek mendi honen zailtasunaren neurria garbi azaltzen digu.

Bidaia guztiko tokirik zailena hauek dira, laugarrenetik, seigarrenera doan mendi tarte hori, gero seigarrenetik gailurrera errazagoa da.

A.- Zergatik Makalu?

X.E.- Himalaian, Makaluren ertza hau gutxien menderatu izan dena da, eta era berean ertzik dotoreena, ondo egina dagoena, eta benetan zoragarria da lan hau mendizale baten zatat egin ahal izatea. Oraingoz frantsesek eta amerikanoek bakarrik igo ahal izan dute Makalu ertz honetatik, Beste herri asko saiatu dira, baina ez dute lortu.

MAKALUREN NE (8.481 m.)

1934ko urtean egazkin batetik atzera kaluren Mendabaldeko pilarearen re

Zalantzarik gabe Himalayako eskalantek «Himalayako Walker» izeng

Orain arte bi espedizio bakarrik fi dira bide honetatik gailurreraino, min sail luzea burutuz.

Makaluren Mendebal Pilarea oso gaitasun handia duen bide bat da, era berean, bide honen ikusmira estetika alda, di katean.

Asmorik nagusienak, mendikoan

- Makaluren gailurra lortu men
- Mediku-Zientifiko informeak o
- Biologo-Glaziologo informeak o
- 16 m.m.ko filma bat egin.

Gure herriaren kultura aberastela

Taldea zortzi lagunez osatua egon duen proiektu honekin: Xabier Erro, Mari Abrego eta Kike De Pablo.

A.Zenbat zoazte espedizio honetan?

X.E.- Oraingoz bostek hartu dugu konpromiso hau.

Bost goaz oraingoz:

- Mari Abrego eta Xabier Garaioa medikua, gaur egun nafarroako espedizioan K2-en daude.
- Kike de Pablo Biologoa, batez ere glaziarrek eta abar aztertuko ditu, orain Nanga-partera doa.
- Martin Zabaleta, orain Kalifornian dago, eta ni neu Euskal Herrian dagoen bakarra.

Bost oso jende gutxi da horrelako ertz bat egiteko eta beste hiru aukeratu beharko dira, eta zortzi joango gara Makaluko ertz egitera.

Lhotsera lau bakarrik joan ginen, eta bertan 8000 bat egiteko eta gainera eskalatu beharra dagoenean, lau benetan gutxi dela konturatu ginen. Gutxi joanez gero kanpamentoa egitea ikarragarritzko lana bihurtzen da, beti berdinekin ibili behar bait dute gora eta behera, eta oso nekagarria da.

Udazken aldean jadanik gauden bostak bilduko garenean, orduan aukeratuko ditugu beste hirurak.

Proiektu hau gure artean berria ez bazen ere, kale mailan ez da batere ezaguna, ezin bait da, horrelako espedizio baten berri eman, Nepaleko Gobernuaren baimena lortu baino

ENDEBAL ETZA

etako argazki batek adierazi zuen Ma-
regabeko edertasuna.

ekturarik ederrena da, frantses alpi-
gia jarri zioten.

il-frantsesak eta amerikarrak— heldu
na bat nazionalitatek egin duen saio

ogorra da. Pilare osoa arriskutsua da,
oso hotza Laiotzean dagoelako, bai-
de, paregabekoa da Himalayako men-

tin parekatuak, hauek dira:

rbal pilaretik

o.
kso.

elasmotan.

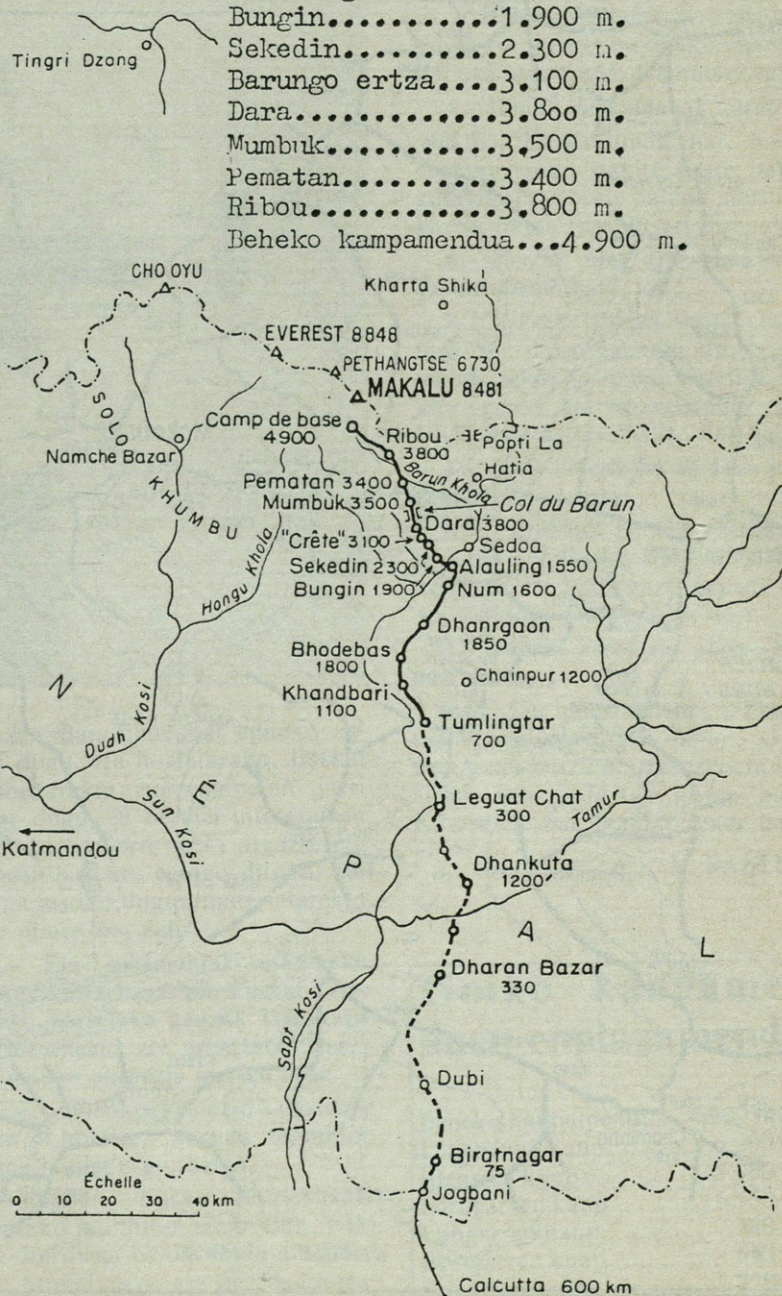
oo da, oraingoz bost lagun gaude la-
r Xabier Garaioa, Martin Zabaleta,

GAILURRERANTZ HURBILTZEKO MARTXA

Kathmandu - Biratnagar Autobuz.

Biratnagar - Tumlingtar Kamioiez.

Tumlingtar.....	700 m.
Khandbari.....	1.100 m.
Bhodebas.....	1.800 m.
Dhanrgaon.....	1.850 m.
Pont de Num.....	850 m.
Alauling.....	1.550 m.
Bungin.....	1.900 m.
Sekedin.....	2.300 m.
Barungo ertza....	3.100 m.
Dara.....	3.800 m.
Mumbuk.....	3.500 m.
Pematan.....	3.400 m.
Ribou.....	3.800 m.
Beheko kampamendua...	4.900 m.

lehenago, eta badakizu baimena
orain dela gutxi jaso dugula. He-
mendik aurrera diru laguntzen bila
hasteen zehazten da batez ere lana,
instituzio ofizialei elkarteei, enpre-
sei,...

**A.- Zein presupostu du horrelako
espedizio batek?**

X.E.- Jano eta Lhotseko espedi-
zioa kontutan harturik, espedizio
honen presupuestoa hamar milioitik
gorakoa da. Gasto haundienak,
mendirako eta eskalatzeko materia-
lak, bi milioi, Euskal Herritik harai-
no materiala abioez bidaltzea, beste
bi milioi, ia ia, sherpa eta garraiala-
rien soldadak beste milioi eta piku,
filma beste bi milioi,... gainerako
gastoak ez dira milioira iristen, gure
bidaia, oxigenoa, janaria,...

**A.- Zenbat kostatu zuen Evereste-
koak?**

X.E.- Hasieran hamabost milioi,
bainan gero pelikulan beste bost
gastatu genituen, eta oraindik hiru
zor ditugu.

**A.- Zinemako profesionalek horre-
lako espediziotan diruea irabazten
dute, eta zuek?**

X.E.- Guk ez dugu dirurik ira-
bazten, galdu bai. Guretzat ilusioak
balio du, aurrera ateratzea, Euskal
Herriak nahiko fama hartu du Hi-
malaiako mendi gogor horietan.
Mendia ez da oraindik masen kirol

bat bezalakoa, futbola bezalakoa, eta gu ez gara profesionalak. Nere ustez mendia profesionalki planteatuko balitz beste gauza bat izango litzateke, eta agian ilusioa galduko litzateke. Gu adibidez duela bi urte Lotsean egon ginen, eta geroztik Makalu edo beste bat egiteko ilusioaz bizi izan gara, eta orain ba-goaz.

A.- Bainan beste tokitan profesionalak dituk?

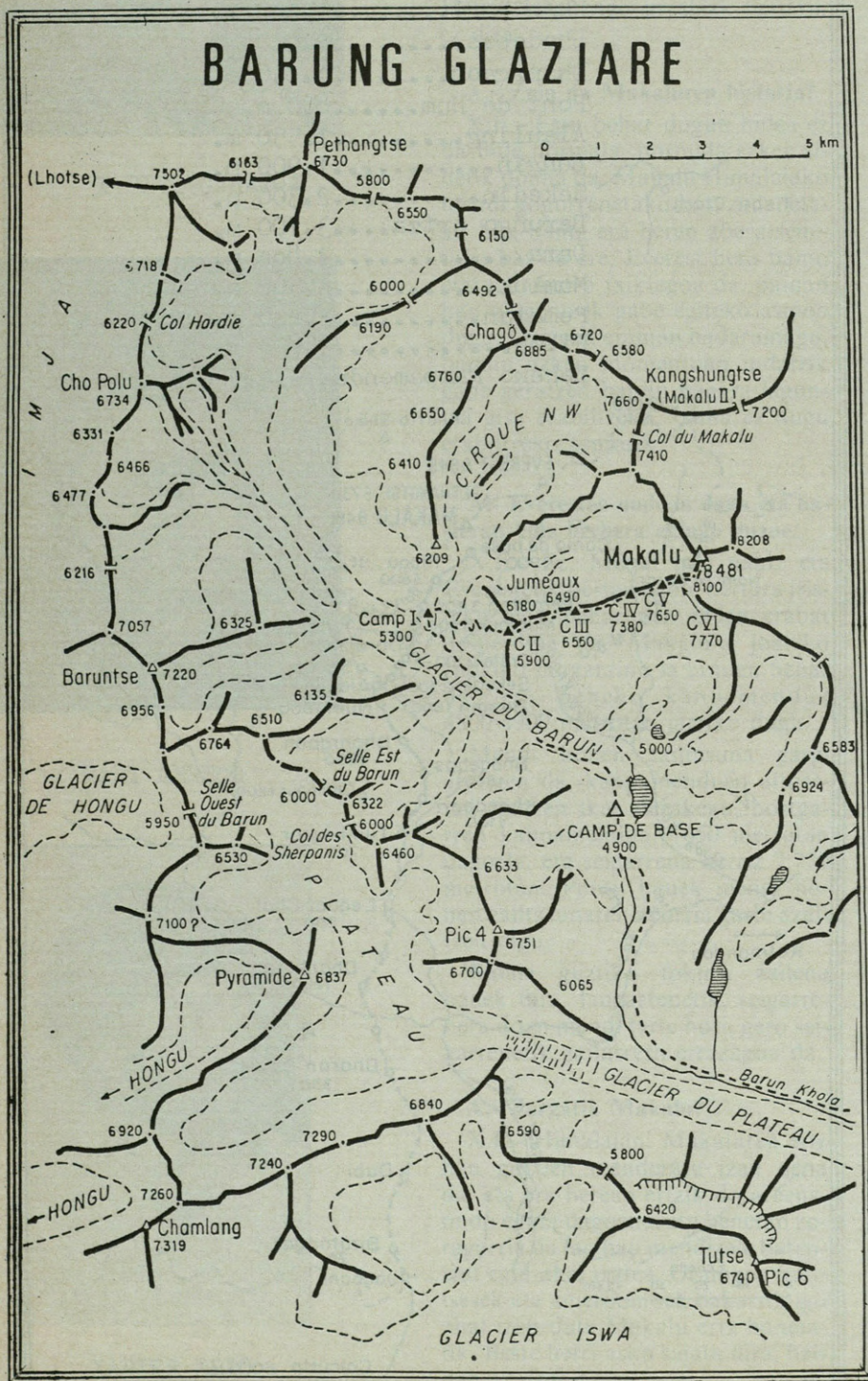
X.E.- Beste tokitan asuntua profesionalki planteatzen dute, Polonian adibidez, Ingalaterran eta Frantzia, jadanik badaude, eta espedizioak nahiko nazionalak izaten dira. Han menditik bizitzea posible da, eta etxe komertzialek ere asko laguntzen dute.

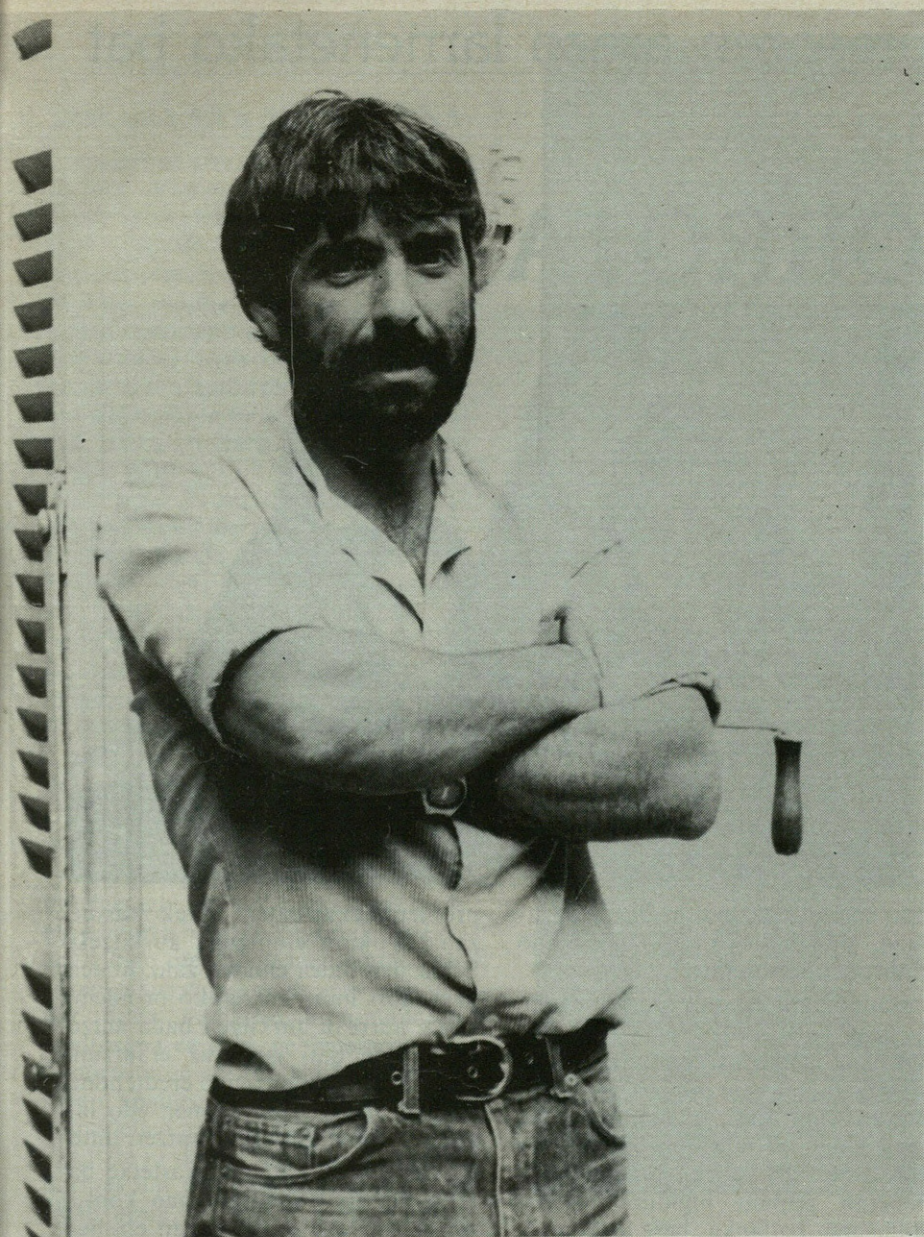
A.- Eta zuek zuen lanak utzi behar izaten dituzue horrelako espedizioak egiteko, eta beraz urte bat dirua aurreratzen gero bizi ahal izateko, mendian ez bait duzue kobratzen.

X.E.- Nik besteak zer egiten duten ez dakit, baina Martinek eta biok behintzat, lan bat aurkitzen dugu eta bertan bi edo hiru urte lan egin, eta gero espedizioa prestatzen hasi, eta daukagun diruarekin aguantatu. Espedizioa bukatzean beste lantxo bat hartu eta berriz aurreratzen hasi, hurrengo espedizioa prestatzeko behar dugun denboran bizi izan ahal izateko. Honek beste ondorioen artean, beste jendeak daraman bizitzarekin ezin duzula bat egin, ezin zara ezkondu..., ezin dezaket familia izan, etxea izan,... Erresponddabilitate aldetik eta presupostu aldetik espediziotan ibiltzeak asko mugatzen du.

A.- Beharturik zaudete «bohemio» erara bizitzea.

X.E.- Gu ez gaituk «bohemioak», baina behartzen gaituzte horrelako bizitza bat eramatea. Lanari begira guztiz «Bohemioak» gaituk, baina ez nahi dugulako. Bizitza normalak hilaibeteko posibilitatea besterik ez dik ematen, eta horrela 6000 batzu egin daitezke, baina 8000 ez. Horregatik Himalaian 8000 egiteko oraingoz behintzat nere bizierak «Bohemio» estilokoa izan behariko dik. Neri mendia gustatzen zait, eta mendia diodanean, ez naiz eskaladatzak bakarrik ari, eta oraingoz nere bizitzaren epe bat betetzen ari naiz, mendiarekin harreman estua duen bizitzaren zati bat. Nere bizitzaren epe honetan gauza batzu ikasi ditut, argazkia dela, eta beste mila esperientzia. Aurrera begira zine mundian sartu nahiko nuke, filmatzen ikasi, eta bideorekin bai eskolentzako, euskal kulturarentzako... erreportaia batzu egin, nik dauzkadan denen gainetik aurrera jo. Era berean, lehenengo aldiz izango da ere, neurri esperientzietaz baliatu, hango jendearen bizitza,... anekdotak,... denarekin filma txiki bat egin, eta ekarri. Bi hitzetan erreportaia originalak euskaraz egiten hasi. Oraindik arlo horretan ikaragarriko hutsunea dago, eta bete beharra dago, bai telebistan, eta baita kultur mail guztietan. Erreportaia hauek, bai mendikoa edo Hego Burukoak edo Ipar Burukoak izan daitezke berdin berdin, Amazonas... Ez du balio lau «bohemio» ero han egon garena eta mendia egin dugula eta ondo pasa dugula eta puntu. Zerbait ekartzea da garrantzitsuena. Unibertsitaterako mendikuntzarako, eta gainerako arloetarako zer-

bait ekarri...

Gure herria kronometroari begira bizi da: 8-retan esnatu, duxatu, gosaldu, eta lanera. Eguerdian 2 ordu-tan bazkaldu, eta berriz lanera, gero pote batzu, eta etxera. Konturatu gabe, horrela urteak pasatzen ditugu, zahartu egiten gara, eta bizitza joan egiten zaigu. Horrelako erre-portaien bidez, agian gure bizitzeko era ere planteatzen lagunduko ligu-ke.

Filosofia orientalaren bidez, han-go jendeak etxean ezer egin gabe as-tebetez ondo pasatzen du, eta guk berriz, ezin ditugu bi egun ezer egin gabe pasa, eta horrelako experien-tzien berri ekar daiteke.

A.- Filmerik edo egiteko asmoa duzue?

X.E.- Bai, filme bat egiteko asmoa dugu, eta horretarako, Euskal Telebistarekin harremanetan jarri behar dugu, ea beraiei interesatzen zaien edo.. Gero noski argazki eta diapositibak ere egingo ditugu, eta bertan jasoko dugun materialarekin gero liburu bat egin.

A.- Eta subentzioak eskatzeko Eusko Jaurlaritzari edo Euskal Telebistari, horrelako gauzak kontatzen dizkiozuenean, zer erantzuten dute, edo nolako aurpegia jartzen dute.

X.E.- Orokorki ezin dezaket eman, Lhotseren kasuan bi milioi peztaz lagundu gintuzten.

Oraingoan, Eusko Jaurlaritzak K2-erako lau milioi eman ditu. Nik uste dut dirua baldin badute behin-tzat, Makalurako ere diru laguntza

emango digutela. Esan beharra dago halaz ere oraindik ez dugula Eusko Jaurlaritzarekin inolako harremanik eduki, eta espero dugu ondo hartu-ko gaituztela.

A.- Euskal Herriko Espedizio be-zaala antolatzen duzue.

X.E.- Oraingoan, Gipuzkoarrak, Bizkaitarrak, eta Napatarrak gara, eta espero dugu, espedizioa osatzeko falta diren beste hiru horien artean egongo dela ipar aldeko bat, eta Arabatar bat. Lehenbiziko aldiz izango litzateke, Euskal Herriko gu-txienezko bost herrialdeetako jende-z osatutako espedizio bat, Euskal He-rriko Espedizioaren edukiarekin egi-tea, bakoitzak bere Euskal Herriko zatia utzi eta denen gainetik aurrera jo. Era berean, lehenengo aldiz izan-go da ere, neurri honetako espedizio bat oso osorik euskara hutsez egitea.

A.- Denak euskaldunak zarete.

X.E.- Euskaldunak bai, batzuk euskara ondo dakite beste batzuk gutxiago, eta beste batzuk ulertu ba-karrik baina ikasten ari direnak.

A.- Zenbat urte arte mantentzen da mendizale bat?

X.E.- Zein biziera mota erama-teak zer ikusi haundia du, bainan mendiarekin harreman zuzenak edu-kiez gero, eta mantenduez gero 50-55 urte arte nik uste dut baietz.

A.- Zuen atzetik ba al dago jende gazterik?

X.E.- Euskal Herrian betidanik izan da mendizaletasun haundia eta oraindik ere bada gazte mordo bat, nik uste dut mantentzen dela.

A.- Bainan espedizio erara, zuek hasi duzue.

X.E.- Gu baino lehenago Tximist espedizioa egon zen 68-an. Orain dela gutxi batzu Kartsunsenera joan ziren, eta nafatar gazte batzu K2-era ere bai. Nahiko jende dabil.

L. BASTIDA

Goiko kanpamen- duen enplazamendua

Beheko kanpamendua	4.900 m.b.k.
Lehenengo kanp.	5.300 m. 1
Bigarren kanp.	5.900 m. 2
Hirugarren kanp.	6.550 m. 3
Laugarren kanp.	7.380 m. 4
Bostgarren kanp.	7.650 m. 5
Seigarren kanp.	7.770 m. 6

EUSKAL-PORROTA

Gaiari lotu baino lehen eskola porrotaz ulertzen dena adierazi behar dugu. Haur batek, bere adineko haurrek lortzen duten ezaguera-maila ikasketaren alor batean edo bestean jadesteko ezintasuna badauka, eskola-porrotezko kasu baten aurrean gaudela esan dezakegu. Guraso asko beren haurren ikasketen ebaluapenen zain egoten dira eta hauen emaitzak beraiek espero zutenak baino apalagoak direnean haurraren gainean presioa egiten dute, zenbait kasutan zigortzen eta beste batzutan garaipena sarituz. Dena dela, egokiena, nire eritziz, zera da: gurasoen eta irakasleen arteko erlazioak ahalik eta hestuenak izatea eta benetako problema baten aurrean gaudenean lehen bait lehen pediatrarengana jotzea.

Sarritan adin batean gizarteak haur bati eskatzen dionaren eta berak eman dezakenaren arteko desadostasuna egon daiteke. Hau haurraren nortasunarekin erlazioan dagoen zerbait da. Dakigunez, eskola-mailak adin bakoitzean **batazbeste** ikas edo har daitekenaren arabera jartzen dira. Beraz, eta batezbestekotasun hori kontuan hartuz, haur batzuentzat maila hori gogorregi den bitartean beste batzuentzat erraz samar izan daiteke. Pentsa dezagun haur guztien adimenaren garapena ez dela batera doan zerbait, haur bakoitzak aldiz, bere nortasunaren arabera dagokion heldutasun-abiadura berezia daukala.

FISIKOKI AZTERTU

Beraz, haur bakoitzaren nortasuna irakasleak begi aurrean eduki behar duen zerbait da, zeren irakasten ari dena haur batentzat edo bestentzat, agian, ez bait da egokia izango. Ez dezagun ahanztz gaur eguneko gure gizartean eta zenbait eskolaren eta gurasoren aldetik adin bakoitzean lehen baino gehiago eskatzeko joera dagoela. Alderdi honetatik, irakaslearen jokaeraren garrantzia argi eta garbi dago, hau da, programak gauza

irmo eta zurrin bezala hartu beharrean, batazbesteko aholkuak baino ez direla kontsideratuz.

Haur batek eskolan porrot egiten duenean beste edozer egin baino lehen bere egoera fisikoa nola dagoen (ikusmena eta entzumena bereziki) ikertu behar da. Askotan haurrak miopia ala hipermetropia izan dezake edo konturatu gabeko gorrieria bat. Bestetan zenbait higidura egiteko zailtasuna badauka bere emaitzak, esku-laneko alorrean, bereziki, normalak baino apalagoak izan daitezke.

ARGI IRAKAKUNTZA MOTAREKIN

Haurraren egoera fisikotik at, kasu batzutan porrotaren iturria eskolan edo irakaslearengan egon daiteke. Gauza jakina da, gaur egun, eskolaren desberdin batzuk badaudela, oso sinplifikazio handiz, bitan (Jaungoikoaren Aginduak bezala) bil daitezkeenak. Irakaskuntza aktiboa (edo modernoa) eta pasiboa (edo klasikoa) esango diegu. Lehenengo irakaspén-motako haurrek beraiek dauzkaten problemen erantzunak aurkitu behar dituzte, horretarako haurraren ahalmenak eragin behar dira. Bigarren ereduari, aldiz, hurrei

problemarekin batera berak ikas dezan dagokion erantzuna aurkitzeko behar den bidea ematen zaio, honela haur hori inoiz antzerako problema baten aurrean aurkitzen bada antzerako bide bati jarraituz erantzuna aurki dezake; bigarren eredu honetako haurrek beren ekimen edo iniziatiba askoz gutxiago lantzen dute.

Horregatik, haurrak ikastetxe batetik bestera eramaterakoan kontuz ibili behar da, zeren batean eta bestean erabiltzen diren irakasle-ereduak desberdinak badira zorigaitzezko porrota erraz ager baitaiteke. Haur bat ohituta bazegoen irakaslearengandik problemen erantzunak (edo bideak, gutxienez) jasotzen, eredu aktibora batpatean pasatzerakoan guztiz galduta egon daiteke: berak eman dezakeena baino gehiago eskatzen zaio eta. Gerta daitekeen beste gauza bat hau da: alor batetan edo bestetan bigarren ikastetxeko maila aurrenekoa baino altuagoa izatea, orduan haurrak ez du behar duen ezaguera izango irakaslearen emankizunak jarraitzeko eta porrot baten abiapuntuan egon gintezke. Kasu guzti hauek eta antzerako beste askotan irakasle jarriak problema ulertu behar du eta lasaitasun handiz lan eginez haurrari dagokion laguntasuna eman beharko dio.

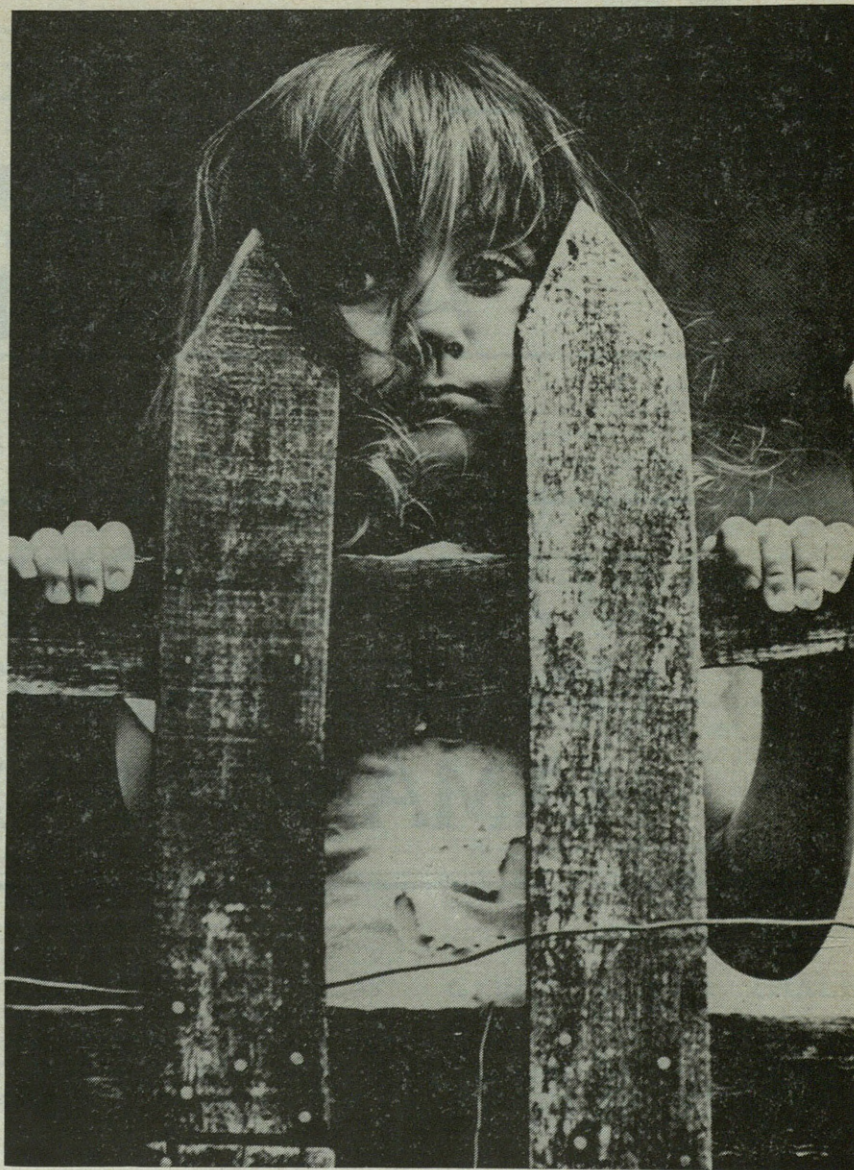
JOLASA ETA MAITASUNA

Garrantzi oso handiko beste alderdi bat eragingarrien mundua da. Haur batek jaioz geroztik jasotzen dituen eraginak bere adimenaren eta higidura-ahalmenaren garapenean zerikusi handia daukate. Eragipen hauek haurraren gain bere zentzuen bidez iristen dira: begietatik, ahosabaitik, sudurretik, belarrietatik eta ukimenaren bidez (hemen higidurak, orekak, indarrak, e.a. sar ditza-kegu). Argiak, soinuek, abotsek gauzen higidurak, e.a. bere inguruan da- goen mundua ulertzen laguntzen dio- te. Haur batek, bere lehenengo urte horietan, beti seaskan egoteagatik eragipen horietako gutxi jasotzen badu bere higidura eta adimen-heldu- tasuna atzera daiteke. Orduan, eta agian, hemen egon daiteke eskola- porrot baten sorburua.

Haurrekin betidanik jostatu behar da, beraiekin egon eta hitzegin. Era- gin horiek maitasunarekin batera ba- doaz askoz hobe zer esanik ez!

Askotan gurasoak beren haurren inteligentzi mailaz kezkatzen dira: gure haurra holako ikasketak egiteko gai izango ote da? Hemen lantzen ari garen gaiari dagokionez zera esan be- har dugu inteligentziaren-mailaren apaltasuna ez dela, gehienetan esko- la-porrotaren sorrera eta kasu gehie- netan apaltasun hori eskolara joan baino lehen nabarituta dagoela. Inte- ligitzia ez da monolito bat eta haur normal bat gai batean ez bada oso trebe beste batean iaioagoa izango da.

Gure gizartean azkeneko urte hauetan askotan entzuten den gaitz bat **dixlexia** da, honek berez irakur- tzen ikasteko zailtasuna adierazten digu. Bere sorrera denbora eta espa- zioaren ondo egiten ez den eskuratze batean oinarritzen da. Sarritan, espa- zio-orientaziorako problemak dauz- katen haurrengan agertzen da (ezker- eskuina edo gora-behera nahasten di- tuenak, e.a.); baita ere denborarekin lotuta dagoen erritmoa eramateko zailtasuna daukatenak, e.a. Irakur- tzen hasten direnean haur hauek zen- bait letra nahasten dute (**m** eta **n**, edo **b** eta **d**, adibidez), hitzak nahi duten bezala elkartu eta banatzen dituzte eta gehienetan irakurtzen ari direna ez dute ulertzen. Gure aurrean hola- ko kasu bat baldin eta badaukagu le- henbaitlehen espezialistarengana bi- dali beharko dugu.

ETXEKO GOXOTASUNA

Garrantzia oso handia duen beste gauza bat etxeko giroa da. Etxean maitasun-giro bat eta epeltasuna edu- ki beharrean beti garrasirik eta giro garratzik badago, haurrengan deso- reka psikologiko batzuk ager daitez- ke eta berauen bidez ikaspenarekiko zailtasuna sor. Honela beren familia- rekiko erlazio txarrak dauzkaten haurren eskola-errendimendua apa- lagoa izaten da.

Zoritxarrez eskola-porrota asko- tan agertzen den gaitz bat da. Gure gizartean hiru haurretik batek esko- lan ikasteko zailtasun berezi bat edo beste badaukala esan dezakegu.

Beraz, eta gure etxean holakoren bat eduki nahi ez badugu, hemen esandakoarekin bide bat daukagu:

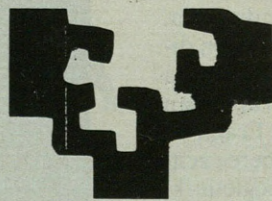
a) Gai batean edo bestean ez badute maila lortzen ez dugu problema

handiegi egin behar, maila bataz- bestekoa bait da.

- b) Haurraren egoera fisikoa egiazta- tu.
- c) Ahal bada haurra beti eskola be- rean egon dadila eta nahi eta nahi ez aldatu behar badu, gutxienez eredu-mota berdinekoa izan dadin saiatu.
- d) Haurra jaiotzetik soinu, jolaske- taz, hots, eragipenen bidez aberas- tu behar dugu.
- e) Azkenik, etxeko giroak ahal den goxo eta onena izan behar du.

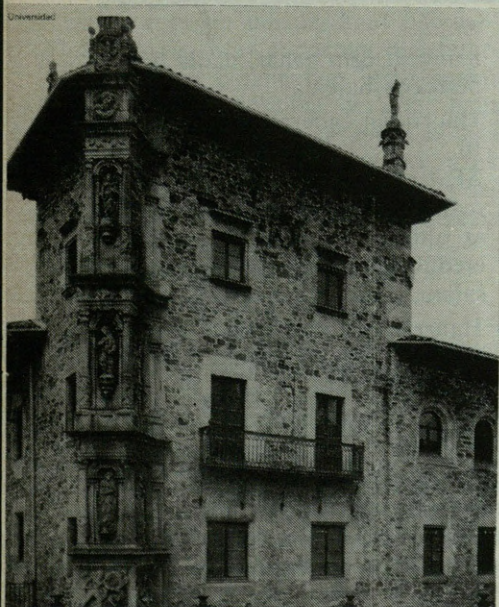
Horregatik guk gure aldetik gure ahaleginak jar ditzagun eta zoritxa- rrez kasuren bat sortzen bazaigu lo- tsarik gabe jo dezagun espezialista- rengana.

L.M. BANDRES

EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAK HAMABOST URTE

Antton AZKARGORTA
Jose Ramon ETXEBARRIA
Karmelo LANDA
Laura MINTEGI

1968.eko Uztailaren 6an emaniko Dekretu-Legearen bidez, Espainiako Goi-Irakaskuntza birregitratzeko arau urgenteak eman ziren. Bertan, 1. artikuluan 3. atalean, Bilboko Unibertsitatea sortu zen.

Dekretu-Lege hori urte bereko Uztailaren 27an emaniko 1774/68 Dekretuaz garatzen zen, hitzez hitz zera jarritz: «La Universidad de Bilbao, creada por el artículo 1.º, núm. 3, constará de las Facultades de Ciencias Políticas, Económicas y Comerciales (Sección Económicas), Medicina y Ciencias».

Ordutik hona, ia konturatzeke, hamabost urte iragan dira eta lehen Bilbokoa zena, orain Euskal Herriko Unibertsitatea bihurtu da, izenez behinipehin, bere barrutian hiru probintzia baino hartzen ez baditu ere, Nafarroa Zaragozako barrutian egonik.

Gaur egun, Euskal Herriko Unibertsitatea errealitate finkoa bihurtu da bere 25 zentru eta 32.000 ikasleekin, oraindik ere hutsune franko duen arren. Hamabost urtetako historiak, bere laburrean, aipamen berezia merezi duela uste dugu, duen esanguraz gogoeta eginik; horixe da, dossier honen bidez eskaini nahi den hare-garaia.

—Oñatiko Unibertsitatearen hormek zutik diraute.

EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAZ ZENBAIT GOGOETA

Unibertsitateak gizartean betetzen duen funtzioaz mintzatzen garenean, berehala datorkigu burura beste eztabaida famatua: zientziaren neutraltasunarena, alegia. Eta azken arazo honetaz eman den arrazoirik argigarriena hauxe dugu: zientzia berez neutrala bada ere, ikerketak bide batetik edo bestetik bultzatzeko erabakia aldiz, ez dela hain neutrala izaten, eta horrek konprometitzen duela zientzia bera eta honen erabilera.

Era berean, eta Unibertsitatea erakunde autonomotzat definitzen bada ere, gizartean gertatzen denaren erreflexio-lana egin eta gizartera aurrerakuntza bideak eskaini beharrean aurkitzen da, zeren eta gizartean kokatze horretatik kanpo ez baitago Unibertsitatea ulertzerik.

Baina hemen garrantzitsuenak hauxe da: zein den Unibertsitateak bere azterketarako aukeratzen duen «corpus» soziala. Unibertsitatearen erreformarako. Gobernuak prestatu duen azken lege-proiektuan, adibidez, «komunitate nazionalaren hezkuntza, zientzia eta behar profesonariari erantzuna ematea» da Unibertsitatearen betebeharra. Hor Espainiako komunitate nazionala da, beraz, «corpus» soziala.

Erdi Aroan, fedea eta zientziaren arteko dibortzioa gainditu nahian, elizaren Unibertsitateak sortu ziren: Aita Santuak ematen zuen horiek sortzeko baimena; eta honela zabaldu ziren * Palencian 1212.ean, Valladoliden 1215.ean eta Salamancan 1260.ean.

Baina historia aurrera doa eta Europako burgesiak bere Estatu-nazioak eraikitzen dituztenean, sortuko dira baita Unibertsitate nazionalak: hala Frantziako Unibertsitate napoleoniakoa, 1806 eta 1808.eko legeen arabera, gero Espainiara trasladatua izango dena 1855.eko «Moyanoren Legea»ren bitartez; lege honek Unibertsitate espainiarra egituratu zuen, barruti ezberdinetan banatuz.

EUSKAL HERRIA ETA UNIBERTSITATEA

«Unibertsitate gabeko herria izan da Euskal Herria», diosku Goio Monreal errektoreak. Honen azalpenen eskutik goaz gure herriak unibertsitate propioa izateko ahaleginen historia laburtzera. Errejimen Zaharrean, Oinartiren kasua parte, ez dago hemen esperientzia unibertsitaririk. Aipatutako Moyano-ren lege horrek XIX. mendean bi unibertsital barruti ezberdinetan banatzen gaitu: Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia Valladolid-eko barrutian eta Nafarroa Zaragozakoan.

Nafarroako Diputazioak dei bat zabaldu zuen 1868.ean, lau probintziak bildu eta Euskal Herriko Unibertsitatea eraikitzeko. Baina ez zuen deiak Madrilen erantzunik izan alde batetik, eta bestetik, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia, bakoitza bere unibertsitatea egitera bideratu ziren.

Berriro eta 1923.ean Euzko Ikas-

kuntzak berrizten du Euskal Herriko Unibertsitatea sortzeko ahalegina, Primo de Riveraren diktadurapean hondoratzen dena.

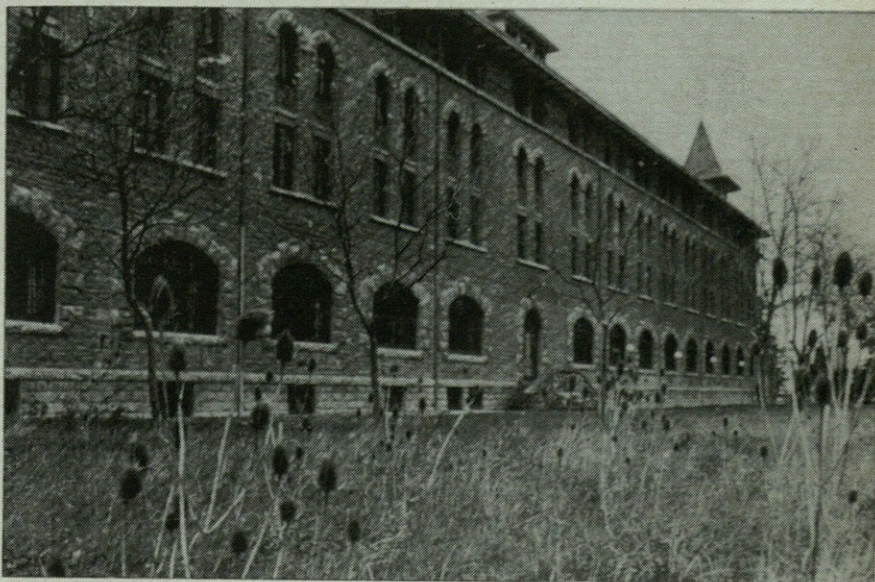
II. Errepublikaren hasieran eta Autonomia lortuko zelakoan, «Eusko Ikastola Nagusiaren Alde» deitu mugimendua indartzen da. Baina Nafarroa Estatututik baztertu eta honen krisiak geldiarazten du prozesua.

1937.ean Euskal Gobernuak Euskal Unibertsitatea sortzen du, bi Fakultatez hornitua: Medikuntza eta Zientzi Fakultatea. Franko-k moztu zuen honen bizitza laburra.

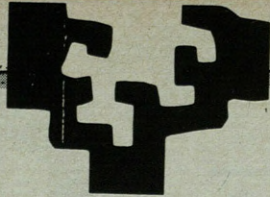
Bizkaiaren industrializazioak beharturik, 1897.ean sortutako Ingeniaritza Eskolak eta 1923.eko Jesuiten «Comercial»ak diraite bitartean.

GERRAONDOKO AHALEGINAK

1968.ean Bilboko Unibertsitate Autonomoa sortu zenean honako egoera zegoen: Araba, Gipuzkoa eta

—Gasteizko Filosofia eta Letren fakultatea

Bizkaia Valladolid-en pean, eta Nafarroa Zaragoza-renean. Gainera bi Unibertsitate pribatu: Jesuitena Deustuan eta Opus-ekoa Iruñean. Beraz, euskal lurraldea lau errektore ezberdinen pean; orain Bilboko Unibertsitateko boskarren errektorea gehitzen zaie.

1977.ean Bilboko Unibertsitatea Valladolid-etik askatu eta Euskal Unibertsital Barrutia sortzen da, 1980.ean Euskal Herriko Unibertsitatea deituko dena. Nafarroa kanpoan mantentzen da halere, oraindik Zaragozako Barrutian. Barruti honek, Nafarroaz aparte, Errioxako Komunitate Autonomo osoa eta Castilla-Leon-eko probintzia den Soria ere bere baitan hartzen ditu.

1968.ean sortu zenetik hona, Euskal Herriko Unibertsitate Publikoak hazkunde handia ezagutu du. 1982.ean 32.000 ikasle bildu zituen 24 zentrutan. Baina ezin dugu halere errealitate honen ahulezia ahaztu: Hego Euskal Herriko lau probintzia ez biltzeaz aparte, baditu beste zenbait puntu beltz:

1. Unibertsitate pribatuen konpetentzia:

Orain gutxirarte eman den Unibertsitate publikoaren falta, pribatuek ongi probetxatu izan dute: hala Opus-ek zein Jesuitek, 1963.ean Estatuak Vatikanorekin egindako akordioaren babespean, sortu zituzten Nafarroako Unibertsitatea eta Deustukoak, azken hau B kategoriaz (beraz, ikasleek errebalida bat egin behar zuten karrera bukaeran, ikasketa ofizialekin parekatzeko).

Euskal Herria da gaur Europa osoan, unibertsitate pribatuen kontzentrazio handiena duena. Bestalde, Letretako karrerak jarri zituzten batez ere unibertsitate pribatu hauek, karga ideologiko handiena dutenak, beraz.

2.- Unibertsitate publikoaren egituraketa ahula:

1977.ean Euskal Unibertsital Barrutia eraiki zenean, Fakultate-Eskolak kanpus bakar batetan jartzearen ordez, hiru probintzietan banatzea erabaki zen. Erabaki honek, Euskal Herriak azken urteotan hartu duen egitura politikoarekin konbinatuz, beste ondorio kaltegarri bat ekarri du

—Unibertsitateko ikasleak kalean protestaka.

unibertsitatearentzat: **probintzikeria-rena** alegia. Hiru probintzietako Diputazioek, bakoitzak berea edertu nahian, probintzia ezberdinetan dauden Fakultateen arteko arruntzea sakondu dute. Adibide pare bat nahiko da joera honen berri emateko: Araban aspalditik ospatzen diren Nazioarteko Zuzenbide Ikastaroak Gipuzkoara eraman nahian, Araban ematen zuten subentzioaren doblea eskaini zuen igaz Gipuzkoako Diputazioak. Halere, lortu ez eta Gipuzkoarako Udako Ikastaroan antolatu zituen, diru ugari emanez. Gainera eta bide batez, hamar urtetako traiektoria zeraman Udako Euskal Unibertsitatearen aurkako konpetentzia sortuz.

3.- Euskal Gizartean dauden indar intelektualak integratzeko ezina:

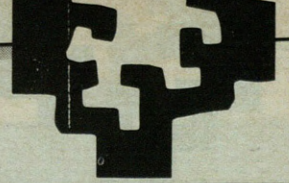
Unibertsitate publikoa eraikitzeko prozesu horretatik aparte ere eman dira aspalditik Euskaldin Euskal Unibertsitatearen aldeko mugimendu intelektualak. Bai eta pausu praktikoak ere. Ereduztat, Udako Euskal Unibertsitatea, UZEI, EL-HUYAR... aipatu behar ditugu halabarharrez. Gaur arte Unibertsitate ofizialak ez du jakin indar horiek Euskal Unibertsitatearen proiektu

bakar batetan biltzen. Erreforma politikoaren aurretik gure herrian zabaldu zen Euskal Herriko Unibertsitatearen aldeko mugimenduaren ezaugarri zen Txillidaren irudia berea egin badu ere, irudiaz aparte ez du Unibertsitate ofizialak mugimendu horiek helburu eta indar guztiak integratzen jakin.

4.- Estatuaren politika eta Euskal Unibertsitatea:

Badirudi, lehengo historian zehar gertatu den bezala, Erreformatik sorturiko Estatu Parlamentariak ere ez digula erraztuko, Euskal Herriko Unibertsitatea lortzeko bidea. Eta hau ez da Gobernu baten edo bestearen orijinaltasuna; 1977ean UCD-k Hego Euskal Herriko lau probintziak Barruti bakarrean biltzea onartu ez bazuen, orain PSOE-k Unibertsitatearen Erreformatarako Lege—Proiektuan ez digu botererik onartzen, ez eta Unibertsitate mailako politika autonomoa bilakatzeko posibilitaterik ematen. Hau da, Gobernu baten edo bestearen erabakia baino, Estatuaren politika sistematikoa dela ematen du.

* Parisen 1160.ean, Bolonian 1160.ean, Oxford-en 1167, Cambridge-n 1209.ean,... Espainiako lurraldeetan ere zabaldu ziren Unibertsitateak.

Goio monrealekin hizketan

ERRETORE NAFARRA EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAN

Euskal Herriko Unibertsitateko errektorea den Goio Monreal-ekin elkarriketa luzea izan dugu. 1977.ean eratu zen Euskal Unibertsital Barrutiaren bultzatzaile garai hartan, gero errektororde eta azken urteotan Unibertsitatearen buru den nafar honek, badu zeresanik Euskadin goi mailako ikastetan eman den bilakaeraz.

Errektoregora iritsi zenean zeuzkan helburuetaz egin diogu lehen galdera:

ERREKTORE BATEN ASMO ONAK

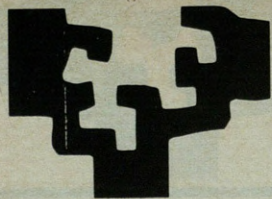
GOIO MONREAL.- Niretzat lehenengoa hauxe zen: Euskal Herriko Unibertsitatearen kontzeptu eta errealtatearen batasuna mantentzea. Kontutan izanik, dagoen tradizio probintzialistak arriskuan jartzen

duela helburua. Izan ere, hiru probintzietan unibertsital zentruak daude. Honez gain urte askotan Gipuzkoa-ko Unibertsitatearen aldeko Patronato bat egon da, honek bere ideologia sortu duelarik.

Bestalde, Bizkaian zegoena «Bilbo-ko Unibertsitatea» deitua zen, eta bere armarrarian San Antoneko Eliza, zubia eta otsoak agertzen ziren, honек ere minberatasunak sortzen zituelarik.

Hau aldatzeko ahaleginak egin eta sinbolo bakar baten bila saiatu ginen: Txillidak egindako irudia aukeratu genuen, zientziaren arbola eta Euskal Herriari lotutako sinbologia ere baderualako.

Bigarren jomuga unibertsitate publikoa finkatzea, euskal gizartearekiko solaskide egokia bihurtzea. Pentsa zein zen zaila hau lortzea, Deustuko Unibertsitateak zeukan eragin soziala kontsideratuz.

AZPIEGITURA ERAIKITZEN

Bide honetan, lehen pausua unibertsitate publikorako azpiegitura sendoa lortzea zen: 1978.etik hona sei ikastetxe berri sortu dira, eta gehienek ez zeukaten edifiziorik.

Gipuzkoan, kanpusa Ibaetan kokatzeko lanak oso aurreratu daude. Informatikarako edifizio eginda dago, Kimikarako uda honetan hasiko da, eta Filosofiakoa egiteko diru-laguntza lortzeko jestioak egiten gabiltza. Gipuzkoako kanpusaren azpiegitura bideratuta dago.

Arabian, aldiz, ez dago hainbesteko arazorik, hiru zentru baino ez dagoelako. Hauetariko bi, Magisterio eta Ingeniaritza Teknikoa, ongi horniturik daude. Letretako Fakultatea Seminarioak utzitako edifizioan kokatuta dago, berria egiten den bitartean.

Bizkaian, Informazio Zientzien Fakultateari lekua aurkitu diogu, eta orain Arte Ederretakoa non jarri aztertzen gabiltza.

Edifizioetatik aparte, administrazio-azpiegitura ere ipini beharra izan dugu, hala Argitarapen-Zerbitzua eta beste. Orain beste arazo bat agertu zaigu: ikastetxeen arteko harremanik ez dagoela; Fakultate eta Eskolen arteko komunikaziorako, aldizkariren bat sortu beharko genuke edo... Gero, jakina, ikasleak, irakasleak eta administrazio-langileak osatzen dute unibertsitatea. Ikasleen arazoak sakonean aztertu beharko genituzke. Irakasleetaz esan beharra dago, azken urteotan ikasle-kopurua gehitu den neurrian irakasle berri asko kontratatatu behar izan zela. Hortaz, lehenengo urtean Estatuak emandako kreditutik %40a baino gehiago hartu behar izan genuen geure unibertsitatearako. Orain, aldiz, kontratazioa gutxituz joan dela eta, hauen prestakuntza zaindu beharko dugu batez ere.

Administrazioko langileen kasuan, ordea, oraindik kontratazio ugari behar dugu beharrei erantzuteko.

BATASUNA LORTU EZINIK

ARGIA.- Baina zuk aipatu duzun lehen helburu hori, Euskal Herriko Unibertsitatearen batasunarena, ezin

dugu lortutzat eman. Txillidaren irudiak Euskal Herri osorako unibertsitatearen eskabidea suposatzen bazuen ere, orain hiru probintzietakoa dugu, baina Nafarroa kanpo gelditzen da.

Arazo honetan gure jokaera mugaturik aurkitzen da. Partidu politikoei, sindikatuei eta erakunde sozialei dagokie erantzunkizuna batez ere; eta bereziki nafarrei. Nafarroa noizbait Euskal Barrutian integratzen bada, hori bertako unibertsitarien eskuetan dago, baita hango erakunde eta indarren eskuetan. Nik hemendik esan dezakedana, bilbotar inperialismoaren eredutzat hartua izan daiteke. Nik, nafarra naizenez, nahiko argi

ikusten dut puntu hau kontzientzi sortzearen arazoa dela, eta egintzak Nafarroatik bertatik zuzendu behar direla.

ETA EUSKARA, ZER?

A.Uste duzu zure agintepean, Unibertsitatean euskararen zabalkuntzarako behar bezalako neurriak hartu dela?

G.M.- Lehenengo eta behin, esan behar da errealitatearen arlo guztietan erantzunak beti beharren azpitik joaten direla; eta hau hizkuntzaren arloari ere aplika diezaiokegu. Kontutan izan behar da, gainera, az-

ARABA

Zentruak		1982-83 Ikasturteko	1981-82 Ikasturtean
		Akademi Ordainak	matrikulatutako ikasle-kopurua
Unibertsitate-Eskolak	Industri Ingeniaritza Teknikoa	32.775 pzta.	428
	O.H.O.erako Irakasletoa	21.975 pzta.	1.080
	Erizantza	32.775 pzta.	189
Unibertsitate-Fakultateak	Filologia, Geografia eta Historia	21.975 pzta.	1.590
	Medikuntza Irakasteko Unitatea (4, 5, 6)	32.775 pzta.	257
	GUZTIRA		3.544

BIZKAIA

Zentruak		1982-83 Ikasturteko	1981-82 Ikasturtean
		Akademi Ordainak	matrikulatutako ikasle-kopurua
Unibertsitate-Eskolak	Enpresa Zientziak	21.975 pzta.	1.449
	Erizantza	32.775 pzta.	608
	Industri Ingeniaritza Teknikoa	32.775 pzta.	1.278
	Meatz Ingeniaritza Teknikoa	32.775 pzta.	303
	O.H.O.erako Irakasletoa	21.975 pzta.	3.357
Unibertsitate-Fakultateak	Arte Ederrak	32.775 pzta.	770
	Ekonomi Zientziak	21.975 pzta.	3.221
	Informazio-Zientziak	21.975 pzta.	1.863
	Medikuntza	32.775 pzta.	2.683
	Zientziak	32.775 pzta.	2.664
Goi Eskola Teknikoa	Industri Ingeniaritza	32.775 pzta.	2.470
	GUZTIRA		20.666

GIPUZKOA

Zentrua		1982-83 Ikasturteko	1981-82 Ikasturtean
		Akademi Ordainak	matrikulatutako ikasle-kopurua
Unibertsitate-Eskolak	Industri Ingeniaritza Teknikoa	32.775 pzta.	761
	O.H.O.erako Irakasletoa	21.975 pzta.	1.177
	Enpresa Zientziak	21.975 pzta.	542
Unibertsitate-Fakultateak	Filosofia eta Hezkuntza	21.975 pzta.	2.430
	Zientziak	32.775 pzta.	574
	Informatika	32.775 pzta.	404
	Kimika	21.975 pzta.	1.410
	Zuzenbidea		
	Medikuntza Irakasteko Unitatea (4, 5, 6)	32.775 pzta.	488
Goi Eskola Teknikoa	Arkitektura (4, 5, 6)	32.775 pzta.	111
	GUZTIRA		7.897

Euskal Herriko Unibertsitateko ikasleak, guztira, 1981-82 ikasturtean..... 32.107

ken bi urteotan mila arazo izan ditugula lepoan: azpiegiturak, kontratazioak, etab. Eta gainera egoera legal mugikor eta ziurtasun gabekoan murgildu garela.

Halere zer egin beharko luke Unibertsitateak Euskal Herriaren bilakaera sozio-linguistikoaren une konkretu honetan?

Erantzunak hiru mailatan eskaini behar dira:

— Lehenengoa, euskara gaurkotzeko eta berreskuratzeko lana, komunikazio kultural eta zientifikorako hizkuntza egoki bihurtuz. Onartu behar dut paper hau Unibertsitateetik kanpo bete dela neurri handi batetan orain arte: hiztegi prestakuntzan, testugintzan, etab.

— Bigarrena, euskaraz gaitasuna duten profesionariak formatzea.

— Eta hirugarrena, euskaraz ematen diren irakaskuntzak eta ikerketak bultzatzea.

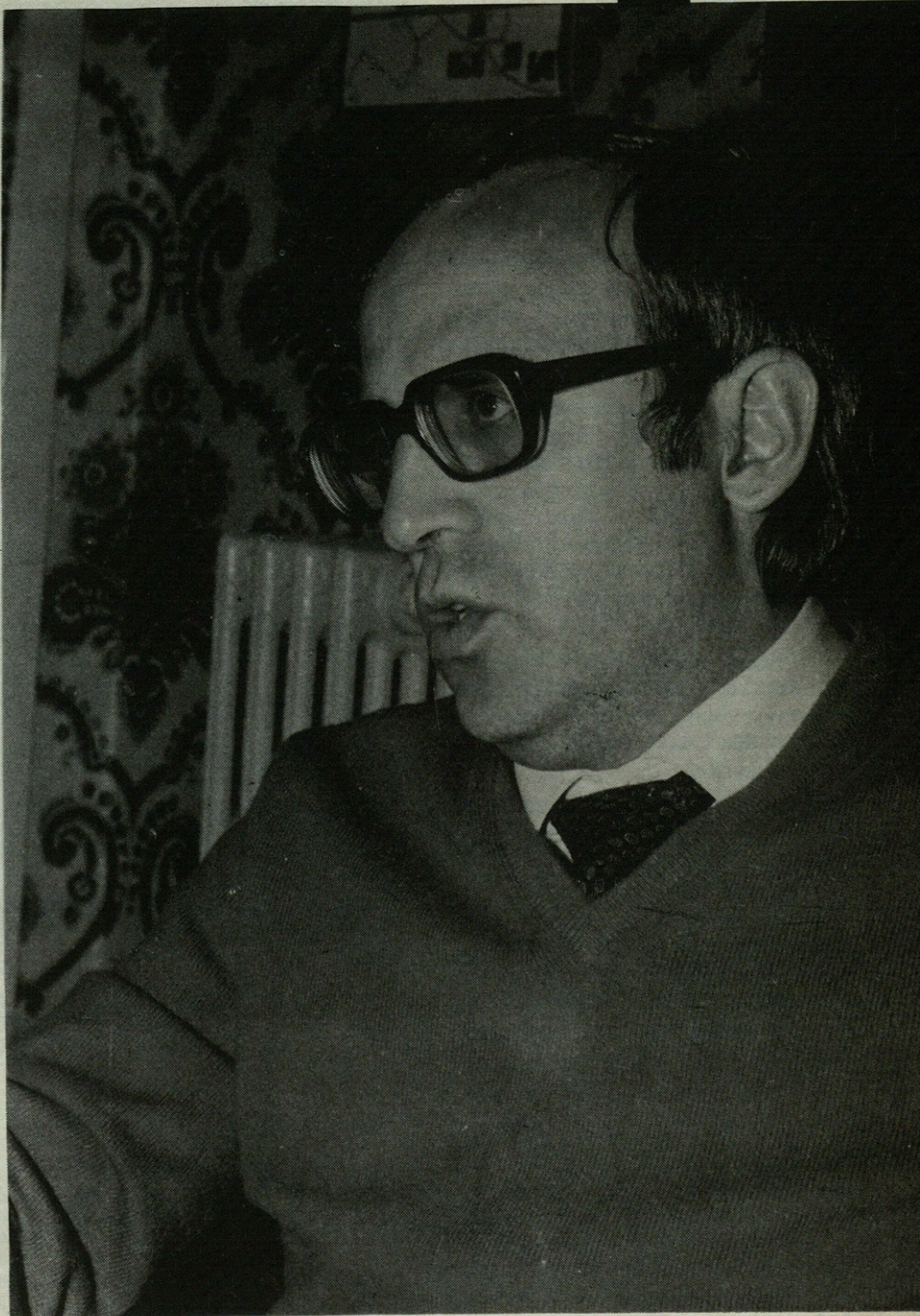
Baina hau pausuz pausu egin behar dugu. Ezin dugu euskararen izen ona esperientzia traketsetan nahastu.

Zer erantzun eman dugun hiru maila hauetan? Ba, lehenengoan ez da izan behar zen neurrikoa. Gaur lexicografia lanak Gasteizko Filologian egiten dira. Epe laburrera Institutu bat sortzea izango da komenigarri, halako lanak egiteko.

Bigarren puntuaz, egin da zerbait: hor daude Irakasle Eskolak, baita Filosofia, Zientzietan eta abar egiten direnak.

Hirugarrenaz, ez bakarrik Irakasle Eskoletan, bai Zientzi Fakultatean, Informazio-Zientzietan, Zorroagan eta Donostiako Perito Eskolan ikasketak euskaraz ematen dira.

Baina erantzun hauek ere ez dira nahiko. Bi gauza ditugu behar beharrezkoak: bata, hizkuntzarekiko politika bat erabakitzea, eta bestea Hizkuntzaren Estatutua; Bigarren hau aurrekoaren ondoren egin behar, legeak helburuen arabera idazten baitira beti.

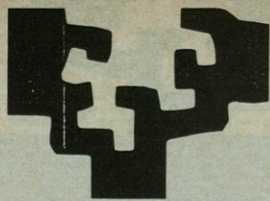

UNIBERTSITATEAZ KANPO EGITEN DEN LANA

A.- Baina aipatu dituzun horiek, neurri batean Unibertsitateetik kanpo erakundeek ere lantzen dituzte: hor daude Udako Euskal Unibertsitatea, UZEI eta abar. Zuk Institutu bat sortzeko beharra ere aipatu duzu, eta erakunde horiek sarritan Unibertsitate ofizialaren babesa eskatu dute, halako formula batez baliatuz. Zergatik ez zaie hori eskaintzen? Oztoporen bat

ote dago Unibertsitatearen aldetik lanean diharduten sektore hauen integrazioarako?

Erakunde horiek ez dute halako integrazioerik eskatu. Kontutan hartu behar da erakunde publikoak bihurtzeak baldintza batzu betetzea exijitzen duela, eta hortik datozkie pausu hori emateko zailtasunak. Diru publikoa erabiltzeko kontrol gogorrak pasa behar dira. Unibertsitatea prest legoke erakunde horien integrazioa kontutan hartzen, baina horretarako baldintzak bete beharko lituzkete.

A.- Halere horiek ez dira egoera pribilegiatuan aurkitzen diren erakundeak; eta bestalde Unibertsitateak ere oso baliagarria da egiten duten lana. Agian Unibertsitatearen aldetik ez da lan horiek babesteko behar bezalako arreta jarri.

G.M.- Baina beraien aldetik ez da horretarako ahalegin handirik egin. Egia da iaz etorri zirela kontaktu bat izatera, baina gero ez ziren berriro azaldu. Eta gure aldetik hori tratatzeko prest gaude, lehen aipatutako baldintzak, betetzen badira.

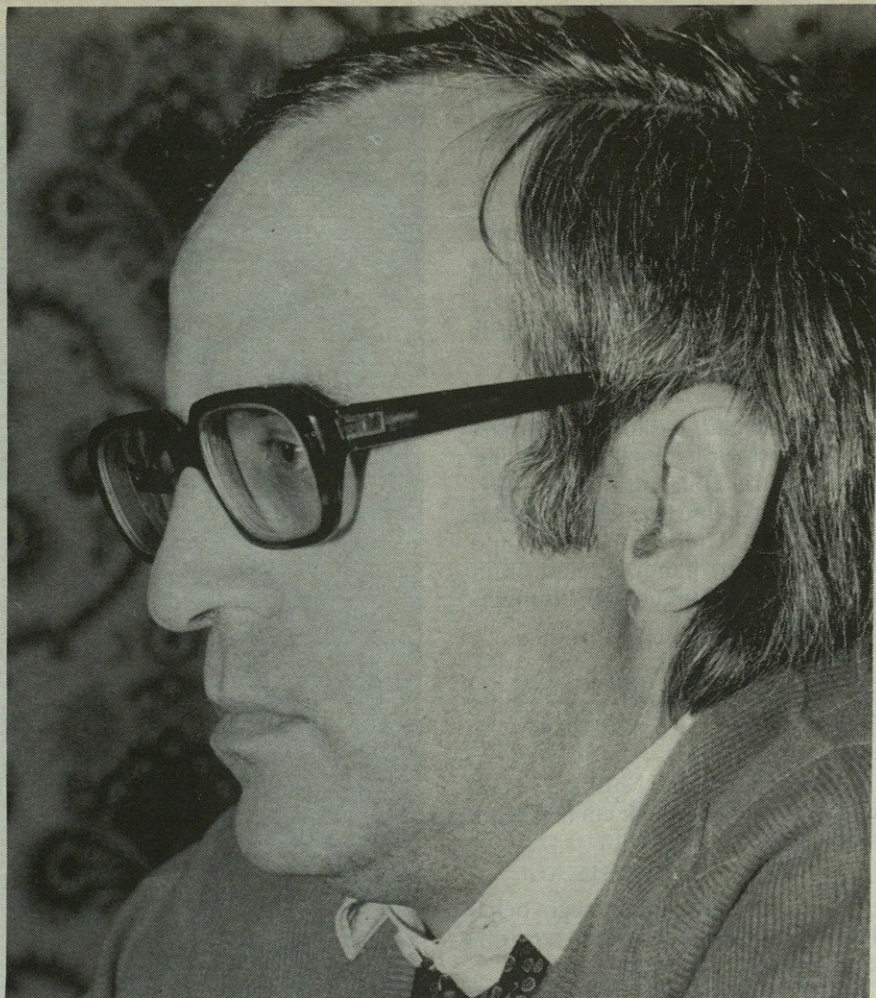
A.- Eta Unibertsitateak Donostian iaz hasitako Udako Ikastaroak, dirulaguntza zabalaz, ez doaz aspalditik ospatzen den Udako Euskal Unibertsitatearen aurka?

G.M.- Ez dago hor inolako intenziorik. Gipuzkoako Diputazioak egun batetik bestera Donostian Uda Ikastaro batzu antolatzeke interesa agertu zuen, eta sei milioi eta erdi eskaini zigun horretarako. Orduan guk arin batean prestatu genituen iaz Ikastaro horiek. Eta aurten ere horrela ospatuko dira Donostian.

«EUSKARA AURRERANTZ DOALA USTE DUT»

A.- Euskarak Unibertsitatean hasi duen bide hori, oraindik laburra bada ere, atzeraezinezkotzat emango zenuke?

G.M.- Nik uste, aurrerantz doan bidea dela; azken batean egiturek beren pisu propioa dute eta inposatu egiten dira, horretarako borondatearik ez badago ere; gero eta ikasle euskaldun gehiago dator Unibertsitate-ra; arazoa ondoko hau izango da: Unibertsitateak horiei erantzuteko besteko irakasle euskaldunak izango duen. Dauden irakasleak birtziklatzea ere zaila gertatzen da. Guk ahal dena egingo dugu zentzu horretan. Baina batez ere programatu beharra dago.

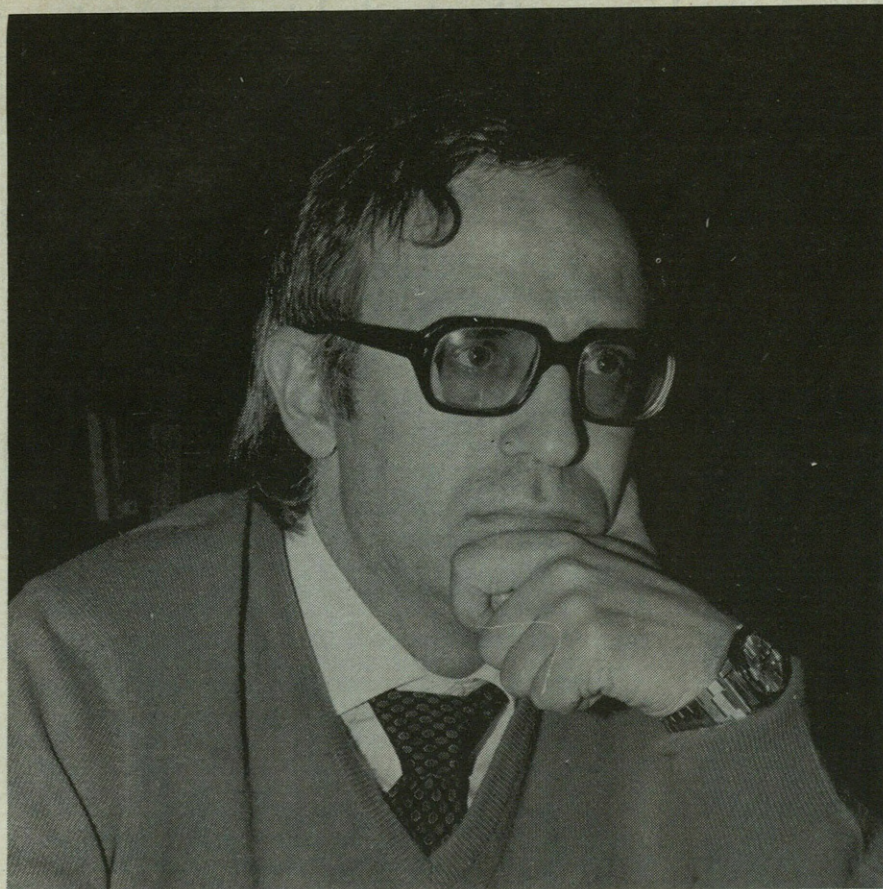

EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEARI ERANTSITAKO IKASTEGIAK

Zentrua	Non	1982-83 Ikasturteko	1981-82 Ikasturtean
		Akademi Ordaina	matrikulatutako ikasle-kopurua
Arabako Unibertsitate-Ikastetxea	Gasteiz	—	449
Enpresa Zientzietarako Unibertsitate-Eskola	Oñati	65.000 pzta.	178
Erizantzarako Unibertsitate-Eskola	Donostia	32.775 pzta.	344
Erizantzarako Unibertsitate-Eskola	Gasteiz	32.775 pzta.	150
Industri Ingeniaritza Teknikorako Unibertsitate-Eskola	Arrasate	58.250 pzta.	271
Irakaskuntza Integratuetarako Ikastegia	Eibar	32.775 pzta.	252
O.H.O.erako Irakaslekoaren Unibertsitate-Eskola	Eskoriatza	66.650 pzta.	200
O.H.O.erako Irakaslekoaren Elizbarrutiko Unibertsitate-Eskola	Derio	82.050 pzta.	605
O.H.O.erako Irakaslekoaren Elizbarrutiko Unibertsitate-Eskola	Donostia	75.000 pzta.	642
	GUZTIRA		3.091

Aipaturiko guztiez gain, «Urrutiko Hezkuntzarako Unibertsitate Nazionala» (U.N.E.D. erdaraz) izenez ezagutzen dena daukagu, bi zentruekin:

- Bergarako Ikastegi Elkartua
- Gasteizko Ikastegi Elkartua

UNIBERTSITATEA ETA GIZARTEA

A.- Sarritan esan ohi da Unibertsitatea gizartetik isolaturik dagoela. Euskal Herriko Unibertsitateaz ere, pentsa daiteke marfilezko dorrea dela, Euskadi bezalako gizarte problematikoan txertatua eta gizarte honen arazoei erantzunik eman gabe.

G.M.- Ez dut uste halakorik. Unibertsitatearen masifikazioaren eskutik demokratizazioa ere etorri da. Bestalde, gaur gizarteari alternatibak eskaini behar dizkiogu, guk ikerketarako eta soluziobideak proposatzeko ahalmena baitugu.

Gaur egun betetzen ez dugun egin-beharra: gizartera zabaltzea, adibidez, langabezia dauden birtziklaia egitea, komunikabideen bitartez gure geletara ez datozenentzat ere kultura zabalduz. Azken helburu hauetaz dena dugu egiteko. Oraingoz tituluak ematera mugatzen baikara.

A.- Hala eta guztiz, ez al da gaurko Unibertsitatea boterearen itzalpean aurkitzen?

G.M.- Ez. Nik uste dudana beste hau da: botereak oso ahaztuta daukela unibertsitatea. Ez du unibertsitariengan sinesten.

Hauek eta beste asko bota zizkigun Goio Monreak bere Bilboko etxean, afalondoan eta beheko tabernan erositako ardo botila dastatuz goizalderarte luzatu zen solasaldian. Ziurtasun handiz eta harrotasun ongi landu eta irabaziaz Unibertsitate publikoaren sorreraz eta honen hazkundeaz ari zenean, beste gairen bat ikutu genuenean urduriago jarri eta magnetofonoa geldiarazi ere egin zigularik. Gai guztietaz hitzegiteko prest agertu zitzaigun, edozein kasutan. Eta asko gelditu zaizkigu hurrengo baterako.

UNIBERTSITATE PRIBATUAK EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAREN BARRUTIAN DEUSTUKO UNIBERTSITATEA

Zentrua	Non	1982-83 Ikasturteko	1981-82 Ikasturtean
		Akademi Ordainak	matrikulatutako ikasle-kopurua
Ekonomi eta Enpresa Zientziak	Bilbo	117.000 pzta.	583
Filosofi eta Enpresa Zientziak	Bilbo	103.800 pzta.	1.216
Filosofia eta Letrak	Bilbo	103.800 pzta.	1.686
Informatika	Bilbo	108.900 pzta.	887
Politika-Zientziak eta Soziologia	Bilbo	103.800 pzta.	336
Zuzenbidea	Bilbo	103.800/123.000 pzta.	2.893
Teologia	Bilbo	46.200 pzta.	104
Enpresa-Zientziak	Donostia	107.800 pzta.	699
Filosofia eta Letrak	Donostia	107.800 pzta.	785
	GUZTIRA		9.189

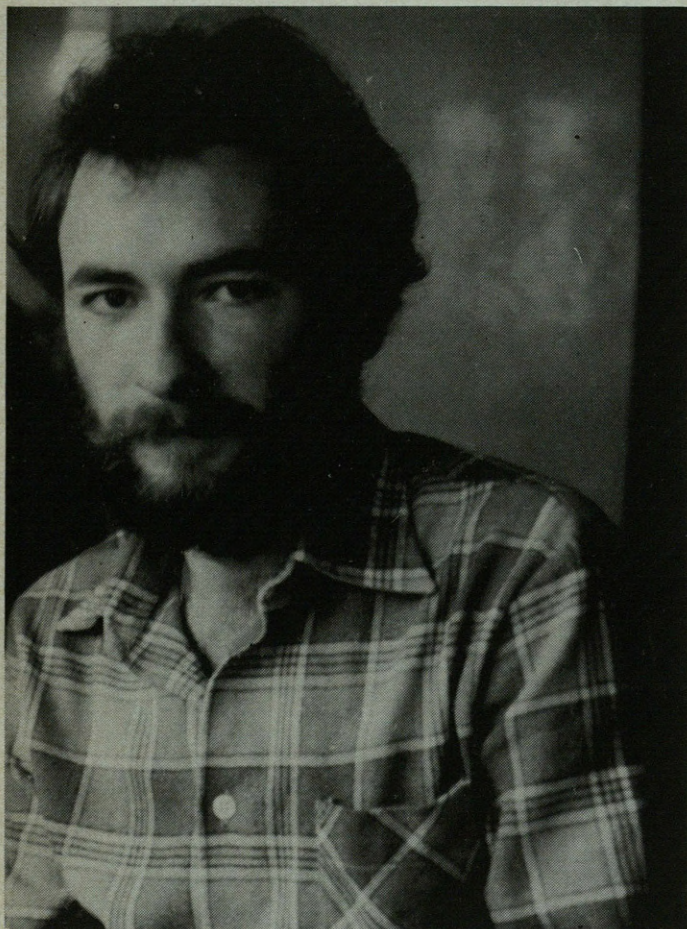
Nafarroako Unibertsitateak Ikastegi bat du Euskal Herriko Unibertsitatearen Barrutian: Donostiako Industri Ingeniarien Goi Eskola Teknikoa.

1981-82 ikasturtean matrikulatutako ikasle-kopurua: 574
1982-83 ikasturteko akademi ordainak: 128.000 pzta.

Datuen iturria:

«Euskal Herriko Autonomi Elkarteko Unibertsitate-ikasketak»

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza-Sailaren Unibertsitate eta Ikerketa-Sailordetza. Gasteiz. 1983.

Arestian agertu da aldizkari honetan, «Jolasean» liburuaz eginiko komentarioa, dena den eta hura osatuz, Joxean Sagastizabalekin izan dugu ondorengo elkarrizketa hau, liburuari buruz, honen asmoak, eritziak, historia... hobeki ezagutzeko.

Elkarrizketa hau komentarioaren osagarri bezala hartu behar dugu beraz, halere badago komentarioan nik gaizki jarri nuen ohar bat eta Joxeanek zuzendu didana, hitz jatea galderetan bakarrik ematen dela alegia.

Hemen daukazue beraz, liburu interesgarri honen egilearen hitza.

«JOLASEAN»: HARREMAN ASKOREN AZPIKO GEZURRA

A.— Joxean, orain esaten badizute zure liburu hau dagoeneko, kalean bi aste bakarrik daramatzalarik, komentarioak sortzen ari dela, zuk zer esango zenuke?, zer suposatzen du horrek zuretzat?

— Askok komentatzen bada, poztuko naiz; horrek esan nahi du nolabaiteko interesa sortu duela jendearengan. Nik egia esan, HABEko lankideen komentarioak besterik ez dut entzun, baina zer hitzeginik ematen badu oso ondo iruditzen zait.

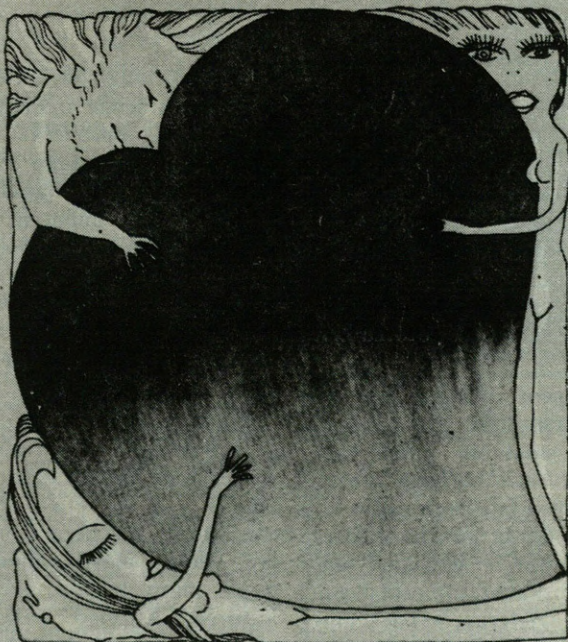
Batez ere, pentsatzen dut, jendeak erotismoaren roilo horrekin ihardungo duela.

A.— Zergatik jarri diozu «Jolasean» izenburua?

— Espelikazio luze samarra behar du. Jolasteko era ezberdinak nahasten dira, alde batetik ba sexualitatea askorentzat joku bat dela, bestalde sakonera sartuaz, bizitza nolabaiteko joku bat da, joku tristea kasu honetan eta gero nire pertsonaje horiek elkar

JOLASEAN

Cafe Iruña Saria 1983

Hordago

maitatzera jokatzan dute, sexualitatearen jokua aparte utzita ere elkar maitatzera jokatzan dute eta hori beste joku mota bat da, kasu honetan gezurrezkoa.

Sexualitatea egia da, beti egia da; ez dakit ulertzen den. Ni enroilatzen naiz zurekin eta hori egia da, gero jendea enroilatzen da eta esaten dizu «nik maite zaitut» eta hori askotan ez da egia, baina esan egiten da.

A.— Liburuan badaude hainbat gai, maitasunarena, bizitzaren ikuspuntuak... eta horregatik esan dizut zergatik hartu duzun «Jolasean» hau.

— Bai, jolas mota ezberdinetako nahasketa da liburua.

A.— Liburuan adierazi nahi duzuna hori litzateke, ez? Bizitza jolas bat dela, maitasun askotan ere...

— Liburuarekin adierazi

nahi dudana... liburuarekin gauza asko adierazi nahi dut.

A.— Garrantzitsuena edo?

— Nik esango nuke... nolabaiteko gezur bat. Horren azpian datzan gezur bat. Pertsonaje horiek elkar maitatzera jolasten dute eta hori azkenean gezurra da, ez dute elkar maitatzen, elkar erakartzen dute eta besterik ez. Eta jendeak askotan egiten du pertsona bat ezagutu eta bigarren egunerako esaten dio asko maite duela eta hori ezinezkoa da. Pertsona bat maitatzeko denbora behar da eta horregatik jarri dut bukaera. Nolabaiteko kontradizio handi bat dago, ematen du horien arteko batasuna sendotzen ari dela eta hor ez dago inongo oinarri sendorik, edozein tontokeriagatik haserretu eta separatu egiten dira. Hori litzateke nolabait guretako as-

koren harremanen azpian dagoen gezur handi bat.

A.— Ez duzu uste zuk, nolabaiteko etsipenezko mezua dariozula liburu honetatik?

— Baietz iruditzen zait, baina hori dario nik idatzitako guztiari, publikoak hau bakarrik ezagutzen du.

A.— Liburan hiru historia daude, Karmelo-Soledad, Jone-Ernesto, eta hiru hauen arteko harremana. Erakartze hori ere, hiru adibide nahiko ezberdinetan agertzen da. Hori apropos dago jarrita?

— Ez, hori idatzi nuen ez nuen pentsatzen nik muturretako gauzak idaztea, ikusi beharko genuke noraino diren gauza horiek egia, nik ez dizut zeintzuk esango, baina gauza asko egia dira eta orduan ez nituen moldatu, ziren bezala daude.

A.— Gaia aldatuz, Cafe Iruña irabazi zenuenean, hau liburu erotikoa zela esan zuten eta orain saltsa batetan sartzen gara, izan ere ez dago batere garbi erotikoa eta pornografikoaren arteko muga.

Hemen liburuan, badaude une batzutan, harremanak beren gailurrera iristen ari direnean, bapateko korreak; puntu suspensiboak. Zergatik?, ez duelako gehiago sakondu nahi horretan edo zer?

— Zuri iruditzen zaizu eskema erotikoak behar baino gutxiago deskribitzen ditudala?

A.— Ez, baina ez dituzu la osorik deskribitzen.

— Nahiko dela iruditzen zait, harreman sexual horiek nondik doazen apuntatzen dut, gutxigorabehera zer egiten duten. Ez zait iruditzen gehiago sakondu behar denik; bideratu egiten dut.

A.— Bukatzeko estiloarekin sartuaz, elkarriketa ageri da nagusi, nola hori?

— Nahi baduzu historia guztia kontatuko dizut eta

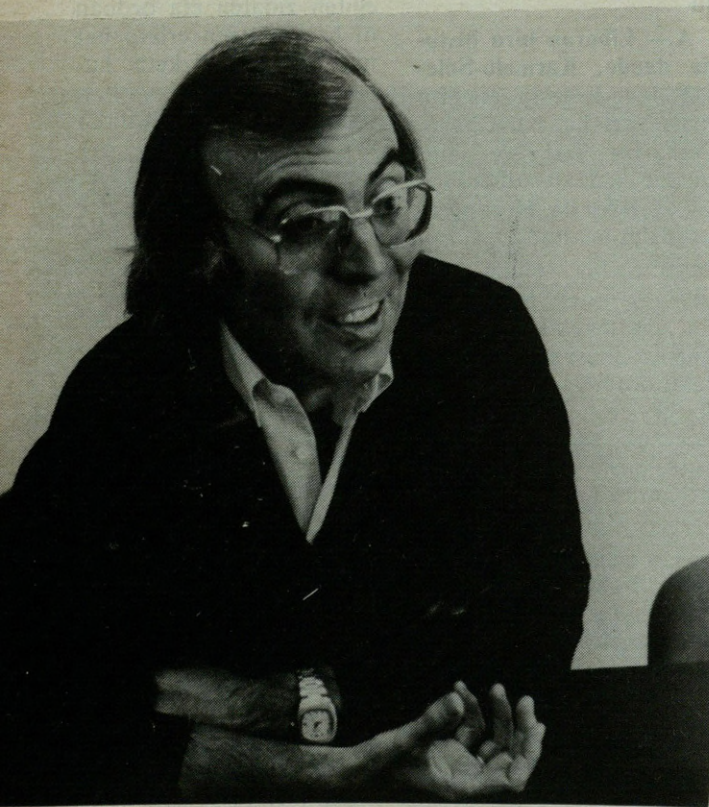
hobeto ulertuko didazu. Historia hau da, nire lagun gehienak Urrestildarrak direla, Azpeiti ondokoak, jende hori ezagutu eta bertako euskara ikasten hasi nintzen; horiek beti hikaz egiten zidaten eta orduan ni hasi nintzen erlato bat idazten, elkarriketa hutsez egindako erlato bat. Personajeak Urrestilako hika egin zezaten, nik praktikatzeko. Horiei zer hitzeginik emateko nire roiloak ateratzen joan nintzen eta konturako gabeia, orriak eta orriak idazten nituen; gero konturaku nintzen orrien arteko nolabaiteko batasun bat zegoe-la, hortik nobela antzeko bat ateratzen zela, eta lotu, narratiba piska bat sartu, beste elemento batzu gehitu, noski, eta atera zen «Jolasean» orain dena; gipuzkeraz idatzi ta gero batuara pasa nuen. Hori da gutxigorabehera historia ta horrela esplikatzan da ere aditz laguntzailea ez erabiltze hori; hori egiten da hain zuzen Urrestillan. Galderak egiteko oso gutxitan jartzen dituzte aditz laguntzaileak.

Nik beti galderetan kendu dut eta Urola aldeko ez den batentzat arraroa egingo da; hain zuzen ere euskaltegian Urrestildar bat eta azpeitiar bat daude eta horiei ez zitzaion batere arraroa egin, beste guztiei bai. Eta nik neuk gaur egun horrela hitzegiten dut, «ez iruditzen?», «gustatzen?», «nahi?».

Azkenik eta gure aldetik ohartxo bat, komentarioan aipatzeko utzita hain zuzen; liburu honetan egilea hizkuntza kolokial bat erabiltzen saiatu dela eta gure ustez ongi lortu duela bere asmo hori ere. «Aparatoa» kendu ondorengo aipamen guzti horietako bat hau zen, eta horrela denez gero hemen doa.

Xabier ETXANIZ

«Teatro Inestable Donostiarra»ko zuzendariarekin Txema Zubia, antzerkiaren taupadak zainetan

T.I.D. talde berriaren lehen obra, «Latidos», ikusi ondoren beraiekin hitzegiteko plana egin genuen. Txema Zubiak hitzegin zuen gehien bat eta oso biziki, oso berea bezala sentitzen bait du antzerkia. Gauza asko geratu zaigu kasetean ezabatzeraz kondenaturik, baina hemen agertu dugun sorta interesgarria dela derizkiogu. Txema Zubiarekin egindako elkarrizketarekin, «Latidos» obraren kritika dihoakizue.

Beti bezala berandu iritsi ginen zitara, baina Txema Zubia Aurrezki Kutxako bere mahai aurrean aurkitu genuen txintxo-txintxo. Mahai obalatua zeukan bulegu aseptiko eta isil batetara zuzendu gintuen lagunkiro. Eta argazki artean hasi zen hizketan Teatro Inestable Donostiarraren sorrerari eta nahasketari buruz galdetu bezain pronto.

«Honi buruz, zera, teatroa egiteko era eta kontzeptu ezberdin asko dago; jende pilo bat dabil talde batetik bestera salto eginez, eta horregatik, hain zuzen, jarri genion Teatro Inestable Donostiarra izena taldeari, inestabilitatea hain argia da... Talde askotan gertatzen da hori. Orain taldea izan liteke adibide bat, Inestabilitate izugarria eta des-piste «de birikas» dago

ere».

Txema antzerkiaz asko arduratzen den gizona dugu, eta badaramatza zenbait urte, berak dionez «hamabi bat urte bai zuzendaritza lanetan», antzerkiaren saltsan; ardura horrek antzerkiaren arazoei irtenbideak bilatzera bultzatzen dio.

«Onena litzateke erakunde batean talde guztiak biltzen saiatzea, gaztelerazkoak, euskarazkoak, baina jarraipen bat egon dadin bilatuz. Giroa lortuko litzateke. Kultur zer bat, ahal duenak euskaraz, eta ezin dugunok gazteleraz, baina tematika sail bat ikuituz, ezta?».

Lehen esan bezala, Txemak urte pilo bat darama teatro egiten; oraingo obra honetan zuzendaritza lana burutu du, azkenean bere aulkia, postua edo lekua aurkitu duen galdegiten saiatu ginen.

«Ez, ez, ezetz esan diezazuket. Gainera kostako zaigu. Nire ideiala hau litzateke, konpainia bat sortu eta bertan zuzendaritza eta koordinatze lanak rotatorioak izango lirateke. Ni aktorea naiz, zuzendaritzara iritsi banaiz beste inor ez zegoelako izan da. Zuzendaria falta dira, gainera ez dago azpiegiturarik eta ez dirudi inori interesatzen zaionik sortzea. Preparazio falta izugarria dago, intuitioz betetzen ditugu teknika akatsak...»

Eta Euskal Herriko datu konkretutara salto egiten du Txemak abisatu gabe.

«Illogikoa da Antzertik italiano hori ekartzea, montatzea —hau ondo iruditzen zait, horrela bere estiloa ikusi ahal izan dugulako, eta

baita nola funtzionatzen dugun hemen jende mailan—, baina ez da aprobetxatzen guri klaseak emateko hain urrutitik ekarri eta hainbeste diru xahutu ondoren; ze segituan hasiko dira Molierengan pentsatzen datorren urtean ekarriko duten frantzies horrekin. Eta italiano honen kondarrak non geratuko dira?».

Berak proposatzen du inguru honetan ikusten diren antzerki berrikuntzak montatetan sartzea, eta horretan saiatu da bere obran ere, «gauza plastikoagoak» berak dion bezala. Baina autorea, Alfonso Vallejo, oso zorrotza omen da bere obren eszenatzeekin eta taldea nahiko menderatua egon da alde horretatik.

«Orain bideoa bidali behar diogu, ea uzten digun obrarekin jarraitzen ala ez, oso baldintzatuak gaude. Tipok nazioarteko mailan promozio handia izan du eta asko zaintzen ditu bere obrak».

Txema Zubia antzerkiaren enamoratu bat dugu, ez da gaztea, baina sututa jartzen denean bere aurpegi berezi horrek deitzen du adiera, obran bezala, eta beti egon da edonori laguntzeko prest: hari fokoak utzi, hangoari materiala; baina kexu da.

«Baina gero erotubeharrean ibili naiz material hori aurkitu ahal izateko. Gero bazoaz jendeagana zerbait eskatzera eta guztiak «nerezako» egiten dute. Haiek duten teatroaren kontzeptua kapillitena da, nik kontzeptu zabalagoa dut, denok batu behar gara, jode!».

Batasun arazo horretan Antzerki Talde Profesiona-

len Koordinakundea aipatu genionean, ez zen gurekin ados jarri, antzerki talde profesional eta «independienteen» arteko ezberdintasuna markatu zigan.

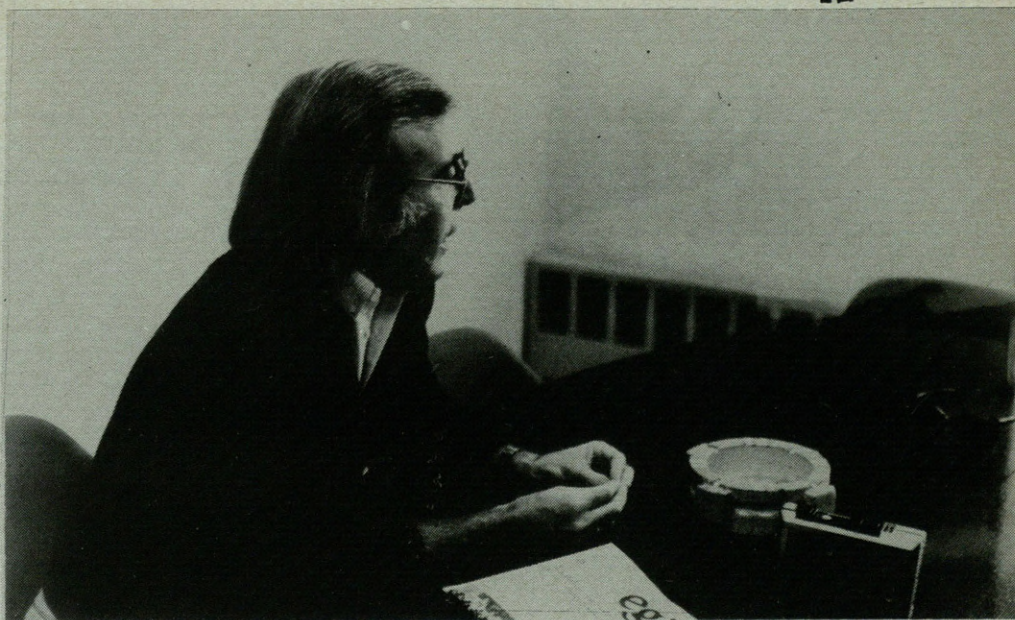
«Baina hor diru interesak daude. Antzerki talde profesionalak bizi behar duten heinean montatu behar dute, guk askatasun gehiago dugu, alde txarrak ordu libre gutxiago eta muga zabalagoak edukitzea. Ez Eusko Gobernuaren eta ez inoren menpe egon gabe, benetan Independiente izatea baina superbizitzea ziurtatua izanik, hortik aurrera edozer. Kilikilariei, banandu baino lehen, esaten nien ez ote ziren galtzen ari une batean lortua zuten maila artistikoa ahal zutena baino lan handiagotan sartzeri behartuak zeudelako. Azkenian diruaren funtzioan prostituitzera iristen zara, beharregatik. Nire iritzia da, baina idealtasun batetik hasita antzerki komertzialeko roilo berdinean bukatzen duzu, beraiek baino baldintza txarragoekin noski, ez bait duzu babesik, ez ikuslegorik, ez errepresentanterik...»

Esku-programetan jartzen du: T.I.D. NO TIE-NE NADA QUE AGRADECER A: «Antzerti». Ziaria sartu nahiz galdegin genion ea zer zeukan Antzertiren aurka...

«Ez, arazorik bagenu jarriko genukeen, «Antzerti, kabroi batzuk dira...», ez, ez dugu arazorik. Ez digute lagundu eta akabo. Nire usiez Antzertik ez du egiten egin beharko zukeena. Posturak argitu behar dira herri honetan, nik ez dut ezer batzokien aurka, baina batzokietako jendeak uste du Eusko Jauralaritzak guztia konpondu duela kultur mailan eta hori ez da egia. Nik ez dut gehiagorik jarri, ez digutela lagundu bakarrik».

Azkenik, aipatzen zigan teatroaren egoera txarra, gaur egun artisau moduan egin behar dela gauzarik txikiena. Nola ez dago antzerki gehiago?

«Ez dago eta ezta egongo ere egitura honekin».

ERREALITATEA BEZAIN NAHASIA

FITXA TEKNIKOA

1983ko maiatzak 26. «LATIDOS»; egilea: Alfonso Vallejo; zuzendaritza: Txema Zubia; antzezleak: Jose L. Torres, Teresa Calo, Miguel Galindo, Juan C. Gorri, Txema Zubia, Carmen Corcoles, Kontxu S. Emeterio; Teatro Inestable Donostiarra.

TIDi eskeintzen diogun erreportai hau Txema Zubiarri egindako elkarrizketa batez hasten dugu, bera izan baita A. Vallejoren obra eszenatzearen ardura eraman duena. Eta bere hitz batzuk harturik abiatuko gara. Biltzearen beharra aipatzen du Zubiak. Taldea bilduma bat da, abiapuntu diferenteetatik datoz partaideak, eskola ezberdinak, eskola handirik badago, eta ez naiz tamainoaz ari. Kontutan hartu beharrekoa da, taldearen definizioa afizionatuena dela, hitz horrek dituen ondorio guztiaz...

A. Vallejoren obrarik ez dugu sekula ikusi, gu ere afizionatuak gara. Hiri, herri honetan, antzerkia beti ibili da afizioaren menpe. Obra interesgarria «Latidos». Antzematen da idazlearen ingurua, medikuntza, eta obra guztia kontestu honetan ibiliko da. Politika nahasten den sugea da, eta obra bere kolorez zikinduko du farraren medioa

erabiliz. Mundu honek botere joku barnean dituen zinkierak ozen botatzen diren sekretetuak dira, gu joku horretan ikuslea garelarik. Ragnarrek irudikatzen du kontestazioaren alderdia. Konkorduna, gaizki egina, itsusia, gazteen ideia eta amodioak sortaraziko ditu. Denak daude lotuak batzuk nahi gabe besteak gustoz eta probetxuz. Gu ere.

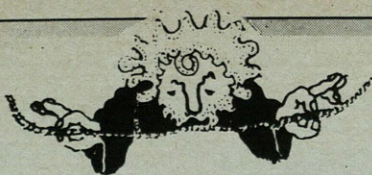
Ulertu nahi dugu, hala iruditu zitzaigu behintzat, erdi farsaren bidea hartu nahi izan dutela lanari ekiteko. Hasieran aipatzen genuen biltze ideia ere azalduko zaigu. Ez da bakarrik hau, biltzea izan dela deritzogu zuzendaritza lana. Obraren zehar era diferenteetako elementuak erabiltzen dira, orden argi bat, puntu bat non heltzeko falta zaiolarik. Eta farraren bidea baldin bada aukeratua egoera asko eskapatzen utzi dituzte.

Obraren bi parteetatik lehena da gehien landua ikus-

tean duguna, eta aipatzen dugun nahastea ez parte honetan hain nabarmena egiten, obraren kodigoak esplikatzeko dira, eta baita eszenatzearenak. Bigarren partean berriz obrak eskatzen du definizio bat berak ematen baitu, eta agian gutxiago landua dagoelako edo, argipen hori falta da. Gertakizunak azkarrago doaz eta zenbait momentutan mogimendu oso nahasia ikusi genuen, obrak aktoreak estutuko balitu bezalaxe. Obraren bukarak oso une ona du, eta idazleak denbora guztian sutilki esan diguna argi azaltzen zaigu. Ragnar «cabrones, cabrones...» garraixika hasten denean.

Nahastea obrak beregan daraman gauza da, baina hori adierazteko ezin da publikoa nahastu. Guzti honen artean oso une onak lortzen dira, zenbait gagnetan eta aktore lanak aipatu ezker, momentu onak eta txarrak dituztela: Txema Zubia, J.L. Torres, eta Carmen Corcoles. Eszenografia eta Argia soinuk ondo. Eta Antzerkia ez da errealitatea.

M.A. E.O.

MERCEDESA ETA HERRIKO LISTOA

Herriko listoak bere bakazioak hiri pasatzeko asmoz eta Bilbora joateko, trena hartzen du. Hala nola Bilboko geltokira iristen den, eta han azaltzen da Taxisten parean sekulako maleta pila batekin. Han zegoen taxista batek ikusi bezain laister, «hau nirea duk» pentsatu, eta beregana urbiltzen da:

- Taxirik nahi al duzu?
- Bai.

Taxistak maletak guztiak kargatzen ditu, eta beregan, zera pentsatzen du: «Honi, sekulako pufoa sartuko zihoat». Taxistak nora doan galdetzen dio, eta herriko listoak hotelik garestienera erantzuten dio.

Bidean doazela, herriko listoak taxistari, bere kotxeko kapotaren gainean duen figurak zertarako balio duen galdetzen dio harriturik, (taxia mercedesaren zen) eta horrela erantzun zion taxistak txinditu nahaiean:

– Hori jende zapaldu nahi dudanean hobeto apuntatzeko erabiltzen dut, eta oraintxe erakutisko dizut.

Kale muturrean bidea gurutzatzen ari zen amona bat erakusten dio herriko listoari, eta apuntzen duen bitartean kotxea gero eta arinago jartzen du.

Bere aldetik herriko listoak, baezpada ere, apuntatzen zuen ala ez kontrolatzen zuen.

Azkeneko momentuan taxistak bolanteari buelta ematen dio, amona ez

zapaltzeko, eta non entzuten den ikaragarritzko hotsa; Kanka! eta herriko listoak honela erantzuten dio:

– Bai, horrek apuntatzeko balioko dik, baina nik atea zabaldu ez baina, ez huen inolaz ere zapalduko.

Judas Apostoluaren gertaera ezezaguna

Beti bezala hor ari zen Jesus, bere apostoluei sekulako sermoia botatzen, eta halako batean zera esan zion:

– Har ezazue bakoitzak harri bat, eta igo gaitezen Olivos mendira erreztzera.

Han hasi ziren apostolu gizajo guztiak sekulako harrikoskorra jasotzen eta arnas-estuka hor doaz maldaga. Denak, ez. Judaz ez.

Judas-ek bere burua azkartzat joaz harri txiki-txiki bat jaso zuen eta han zihuan maldaga gora harriakin jolasen.

Gora iritsi ziren eta izerdipatsetan, han utzi zituzten harriak eta erreztzen hasi zuren.

Handik hamar bat ordutara, denak, «kriston» gosea zuten, eta Juanek zera esan zion Jesusi:

– Jesus gose gara.

Eta honek honela erantzun zuen:

– Zuen harriak, bokadiloak bihurtu daitezela.

Eta horrela gertau zen. Oenak «Kriston» bokadiloa jan zuten, eta Judas-ek, bokadilo zati txiki-txiki bat

bakarrik.

Handik egun batzutara, apostoluak Jesusen sermoia jasaten ari zirela gauza berbera esan zien Jesusi:

– Har ezazue harri bana eta goazen Olivos Mendira erreztzera. Denak kirston harria hartu zuten baina Judasek, jesukristorena, ezin zuen ezta aldapa igo ere, baina bere buruan zera zion:

– «Gaur sekulako bazkaria egin behar diat».

Ordu batzu erreztzen egon ondoren, Judas gosetuta zera esan zion Jesusi:

– Jauna gose naiz, bihur itzazu gure harriak bokadilotan. eta honela erantzun zion Jesusi:

– Gaur ez, gaur Mariak bokadiloak prestatu dizkigu.

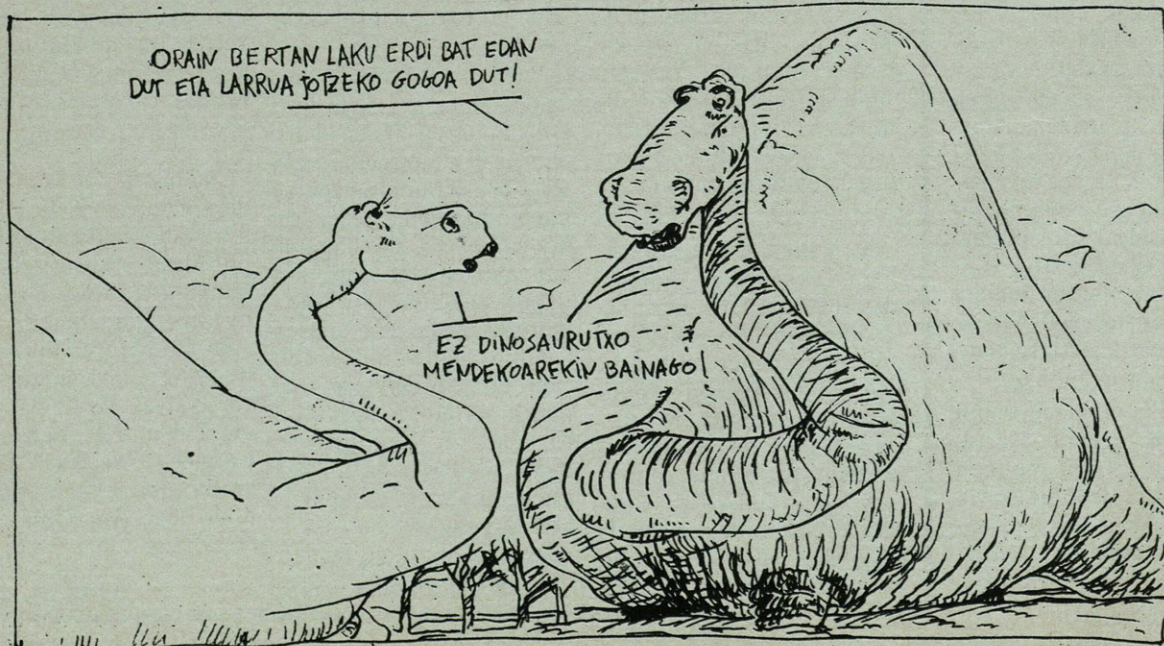
EZ DA RAZISTA IZAN BEHAR

Badoa bilbotar despistatu horietako bat New Yorck-era, eta hara non konturatu gabe, beltzen auzorik pobreenan sartzen da. Beltz guztiak noski, guztiz eulituta eta amorru bizian begiratzen zuten. Bilbotarra aldiz, han doa lasai lasai, eta, gure herriko ohiturak ez galtzearen, beltzak bakarrik sartzen ziren taberna batean sartzen da, eta zera dio kamare-roari:

– Zuri bat jarriko al didazu.

Eta kamareroak gorroto bizian zera erantzuten dio.

– Ez, hemen ez dugu bazkaririk ematen.

AKAITZ-I BERTSOAK

MEXIKO, Apirila 1983

Zure begi garbiak
ihintzez estalirik,
goxotasun guztia,
hor dute bildurik,
izartegi osoan
ez dago aurkitzerik,
eguzki edo hilargi,
zu bezelakorik.

Akaitz-en iji-ajak
bizitza ernetzen,
udaberria kimuz
ari zaigu jazten,
lizunkeri guztian
zuk dituzu pizten,
larrosa ederrenak
ez zaitu berdintzen.

Zelaietako lore
zorion kutuna,
indar bizigarria
lirain ta leguna,
luza duk ingurura
hire esku laguna,
laiotzera ekarriaz
hego haize biguna.

Irriparra ederra
eta borobila,
aurpegi txuri hori
da nere opila
bi txulo txikirekin
jantzia masaila,
pizkorra eta alaia
hau duk hau mutila.

Pinpilinpauza bezain
rgalari zera,
zure bi anka hoiek
beti gora behera,
txilipurdika gogoz
haruntza honera,
SOINULARI GOXOA,
txoritxua al zera?

Ez zaitut ez ahaztuko
nere gauerdian,
itorik egon arren
nere izerdian,
egun erortzen banaiz
ezbehar bizian,
berehala jaikiko naiz
zure atarian.

Mexicon ere ARGIA irakurtzen dugu, aldian behin euskarazko klaseetan irakurgai bezala erabiliaz. Aitak bere semeari, Mexicon jaiotzean, egindako bertso batzuk bidaltzen dizkizuegu. Doinua Iparragirreraren «Zugana Manuela»-rena bera dute. Agur bero bat Mexicoko Euskal Etxetik ARGIA aurrera ateratzen duzuen guztioi.

JUANJO

BEREBER SINDROMEA

(edo literatur lehiaketak sarigabe uzteko joera)

Guztiok badakigu gure herritxo honetako hainbat eta hainbat txokok antza handiagoa dutela basamortu batekoekin beste edozerekin baino. Jakin badakigu. Eta horrexegatik, hain zuzen, etengabe saiatu ohi gara ahalik eta belar gehiena sor dadin, ea egunen batetan porruak eta sagastiak landatzeko aukerarik badugun.

Halere, benetako desertuetan jatekoa ateratzeko bi modu daude: bertan laneginez bata eta bertako bizimoduari buruz hitzeginez, negar eginez eta egoera negargarriari buruz eritziak emanez bestea. Egiazko basamortu horietatik geure literatur basamortura pasatzen bagara, ikusgarria da zein ongi mantentzen diren bizimodua ateratzeko era biak: alde batetik idazleak daude, eta bestetik parasitoak. Adibide gisa, azken urtean literaturaren inguruko ezer idatzi duen guztia lehen atalean legoke, eta bigarren atal horretan dagoen fauna bariatuan bakar bat aukeratuko dugu exenplu modura, aurrezki-kutxak. Erdibidekoak ere hor daude, bistan da.

Eta puntu honetara helduta, izenburuan ageri den gaiari helduko diot, baita desertuen gonbarazioarekin lotu ere.

Hamaika aldiz entzun izan ditugu literatur lehiaketei buruzko eritziak, kontrakoak eta ez hain kontrakoak. Baina egia da ere azkenean ia kristo guztiak beraietan parte hartzen bukatu duela. Izan ere, poltsikoak ez du barkatzen (ospeak ere ez, esango du baten batek), eta batzu 30 urterekin funtzionario -oposizioetara aurkeztu izan diren bezala, guk ere ezin izan dugu azkenerako 10 folioren truke 200.000 pezeta irabazteko aukeraren tentazioa. Hori bai, konsziente izaki

horren bidez ez genuela ezer ere salbatzen (hilabete pare bateko bizimodua ez bazen).

Hala eta guztiz ere, azken aldian sekula baino gehiago ugalduta sarigabe utzitako lehiaketak, hau da, aurkeztutako lanek kalitate nahikoarik biltzen ez zutelako dirua banatu gabe utzitakoak. Badirudi, desertua kuadro batetan margotua besterik ez duten horiek nolabait gogorarazi nahi digutela oasis gertuena ehun kilometrotara dagoela. Geure egarriak frogatuko ez baligu legez. Eta kabreatu egiten gara, ez dugu horrelakorik ametziten.

Hasteko, horrelako epai bat erabakitzeak literatur lehiaketetan sinestea suposatzen du, hau da, literaturaren garapenean baliagarriak izan daitezkeela. Eta asteak hori botatzeak, besterik gabe, argi aski adierazten digu hori dioena tribunan patxada ederrean eserita dagoela, espektakuluari begira baina bertan parte hartu gabe.

Literatur lehiaketak antolatzen dira, publizitate modurik errazena eta merkeena delako, eta ez inolako mezenazgo kulturalagatik. Horretaz konturatzeko aski da kontu pare bat atera eta montaje osoa nola burutzen duten ikustea. Garbi dago diru horrekin liburuak argitaratuko balituzte (edo antzeko zernahi), literaturarako mesedegarriago suertatuko litzatekeela, baina garbi dago ere horrek askoz publizitate gutxiago emango liekeela eta egunkarietan nahiz irratiaren askoz gutxiago agertuko liratekeela (beude argitaletxeak eta gainerakoak horren froga gisa). Literatur lehiaketak montatzeko grinaren interesak, beraz, agerian daude. Froga gehigarri gisa ere, ikusi besterik ez dago nortzu diren horrelako souak ideiatzen dituztenak:

aurrezki-kutxak, udaletxeak eta gainerako instituzio txit agurgarri mordoa. Patioko gutxi eta tribunako asko.

Beraz, guzti hori kontutan daukan batek epai-mahaiean parte hartzen badu, begibistakoa da bere lehen helburu kuestionaezina hauxe dela: dirua antolatzaileei kendu eta idazleei ematea. Beti eta derrigorrez (idazlanik aurkeztan bada jakina).

«Bai, zera... eta presentatu direnak txarrak baldin badira?». Horixe baitetz, bestela lehiaketen izpirituan sinestea litzateke eta. Izan ere, lehiaketetan parte hartzea (baita epai-mahaiean ere) zilegi bada ere, garbi eduki behar da zein den azpian dagoen montajea, eta premioa desertu deklaratzeko ONUren justizian sinestea bezala litzatekeela. Eta tribunal espainoletan parte hartzen duten abokatu jatorrak daudela egia bada ere, egia da ere beren helburu nagusia justizia horixe engainatzea dela. Berdina behar luke gure jokaerak literatur lehiaketetarako.

Egia da ere epai-mahaikoen artean badaudela desertuko destino beltza uneoro bizi duen jendea, geure bandoakoa, baina egia da ere beste batzu badaudela horri esker besterik ez dutenak haien izena eta ospea mantentzen literaturki antzu diren pertsona parasitoak.

Ea noiz jabetzen garen gure etsai nagusiak ez direla argitaletzeko jendea, askoz literaturaren etsai gehiago daudela (eta peligrasoagoak) beren buruari «idazle» izena ipintzen dioten artean.

Josu LANDA

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honantz ibiltzea ez da bakarrik erosoa. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxekeak

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 ptako asegurua hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

EUSKAL KULTURA EUSKARAZ
Jardunaldiak

ækariada

Ekainak 2,3,4,5

URKIOLAN

